

BILTEN BROJ 2
SUDSKE PRAKSE VRHOVNOG SUDA
BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, april – juni 1987. Godine

K R I V I Č N O P R A V O

Krivični zakon SFRJ

Član 20. KZ SFRJ, član 35. Stv 10. I član 217. stav 3. KZ SRBiH

Pečat državnog organa ne smatra se ispravom u smislu člana 35. Stava 10. KZ SRBiH.

Stoga radnja orkivljenog, koji u cilju pravljenja lažne saobraćajne dozvole, sačini neuspjelu kopju pečata SUP-a (S.P.) kojom nije bilo moguće ovjeravanje podataka us aobraćajnoj dozvoli radi čega i ne pokuša pravljenje dozvole, predstavlja nekažnjivu pripremnu radnju, a ne nepodoban pokušaj krivičnog djela falsifikovanja isprave iz člana 217. stav 3. KZ SFRJ.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 1071/86 od 2.4.1987. godine)

Čl. 24. I 25. KZ SFRJ i član 169. stav 1. KZ SRBiH

Da bi postojala krivična odgovornost za pomaganje u izvršenju krivičnog djela, pomagač mora biti svjestan da izvršilac čini određeno krivično djelo i da on svojom radnjom doprinosi izvršenju tog krivičnog djela.

Radi toga, okrivljeni koji pirlikom kupovine mesa od skladištara oštećene organizacije udruženog rada nije svjestan da sladištar prodajom mesa zloupotrebljava svoj položaj unamjeripribavljanja sebi protivpravne imovinske koristi preko 500.000 dinara ne čini kažnjivo pomaganje u izvršenju krivičnog djela pljačke iz člana 169. Stava 1. U vezi sa članom 226. stav 4. KZ SRBiH bez obzira štoje svojom radnjom objektivno doprinio izvršenju tog krivičnog djela.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 824/86 od 1.4.1987. godine)

Čl. 24. I 48. KZ SFRJ, član 169. Stv 1. I član 236. stav 1. KZ SRBiH

Kada skladištar unaprijed obeća izvršiocu krivičnog djela pljačke da će prikriti to krivično djelo tako što će napraviti lažni ulaz robe u koji će upisati da je primio u skladište robu koju izvršilac prisvoji, pa to, nakon što izvršilac prisvoji robu i učini, ostvario je samo pomaganje u izvršenju krivičnog djela pljačke, a ne pored toga i krivično djelo falsifikovanja službene isprave iz člana 236. Stava 1. KZ SRBiH.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 824/86 od 1.4.1987. godine)

Član 63. stav 3. KZ SFRJ

Bitno smanjenje uračunljivom izvršiocu krivičnog djela mjera bezbjednosti obaveznog psihijarijskog liječenja na slobodi nikad se ne može izreći kao samostalna, a u pravilu ni kao nesamostalna krivična sankcija, izuzev u situaciji iz člana 63. stav 3. KZ SFRH.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvl. (z) 347/87 od 18.juna 1987. Godine)

Krivični zakon KZ SRBiH

Član 147. I član 152. KZ SRBiH

Ostvarena su obilježja krivičnog djela utaje iz člana 152. KZ SRBiH, a ne krivičnog djela krađe iz člana 147. KZ SRBiH, kada okrivljeni koji se usmeno sporazumio sa oštećenim da će od njega kupiti tele, prisvoji tele nakon što je oštećeni na mjestu sporazuma (pijaci) privremeno ostavio tele na čuvanje kod njega dok on nabavi uže za vođenje teleta.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp.23/87 od 24. Juna 1987. Godine)

Zakon o krivičnom postupku

Član 83. ZKP

Fotografije navodnog mjesta izvršenja krivičnog djela koje je snimilo ovlašteno lice organa unutrašnjih poslova po kazivanju okrivljenog u postupku prikupljanja obavještenja u smislu člana 151. ZKP, imaju karakter obavještenja koja se u smislu člana 83. ZKP, moraju izdvojiti iz spisa najdalje do završetka istrage.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp. 8/87 od 21. Maja 1987. Godine)

Član 364. stav 1. Tačka 7., član 365. Tačka 4. Član 376. stav 1. I član 378. ZKP

Ako prvostepeni sud činjenični opis djela iz optužbe u kojem su sadržana obilježja krivičnih djela lake tjelesne povrede i uvrede, u izreci presude pravnoocijeni samo kao krivično djelo lake tjelesne povrede i okrivljenom za to djelo izrekne kaznu, riješio je u potpunosti optužbi i nije učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 364. Stava 1. Tačka 7. ZKP.

Na ovaj način učinjena je ovreda krivičnog zakona iz člana 365. Tačka 4. ZKP u korist okrivljenog koju drugostepeni sud ne može otkloniti povodom žalbe ovlašćenog tužioca koja nije izjavljena u tom pravcu.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvlp- 29/87 od 21. Maja 1987. Godine)

Član 364. stav 2. I član 42. stav 3. ZKP

Učinjena je bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 364. Stava 2. U vezi sa članom 42. Stavom 3. ZKP, kada predsjednik suda odluči o izuzeću sudije ili kada predsjednik suda odlučio o izuzeću predsjednika nižeg suda, bez pribavljene izjave sudije – predsjednika nižeg suda o razlozima zbog kojih se traži izuzeće.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 397/87 od 21. Maja 1987. Godine)

Čl. 380. I 376. Tačka 2. ZKP

U slučaju kada se žalio samo jedan od saokrivljenih, drugostepeni sud može ispitivati presudu poslužbenoj dužnosti u odnosu na ostale saokrivljene samo u okviru ovlašćenja iz člana 380. ZKP (da li razlozi zbog kojih je uvažio žalbu od koristi i za okrivljene koji se nisu žalili), a ne i na osnovu ovlašćenja iz člana 376. Stava 1. Tačka 1. ZKP, samostalno za okrivljene.

Zbog toga, ako povodom žalbe okrivljenog drugostepeni sud utvrdi da je na štetu saokrivljenog koji se nije žalio (ali ne i na štetu žaliooca), povrijeđen krivični zakon iz člana 365. Stava 1. ZKP (djelo za koje je oglašen krivim i izrečena mu uslovna osuda po zakonu nije krivično djelo) nije ovlašćenu odnosu na njega preinačiti prvostepenu presudu i osloboditi ga od optužbe, jer razlozi zbog kojih je uvažavanjem žalbe preinačio prvostepenu presudu u odluci o kazni i žalioocu izrekao blažu kaznu nisu od koristi za saokrivljenog koji se nije žalio.

Navedena presuda krivičnog zakona na štetu saokrivljenog jedino se može otkloniti putem

zahtjeva za zaštitu zakonitosti.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 956/86 od 23.4.1987. godine)

Član 382. ZKP.

Neblagovremena je žalba javnog tužioca izjavljena u roku iz pogrešno datog uputstva suda, u kojem je navedeni duži rok od zakonom propisanog, jer se prema odredbi člana 356. Stava 4. ZKP javnom tužiocu ne dostavlja uputstvo o pravu na žalbu, a shodno tome ni o roku za žalbu kada su u pitanju zakonom propisani rokovi.

(Odluka Višeg suda u Doboju broj Kž. 144/87 od 6. Maja 1987. Godine)

Član 382. U vezi sa članom 356. stav 4. ZKP

Ako je u uputstvo o pravu na žalbu orkivljenog, pogrešno označeno da se rok za žalbu računa od dana prijema presude branioca, blagovremenost žalbe okrivljenog se ispituje.

- a) od tog dana ako je branilac presude primio nakon okrivljenog;
- b) od dana kad je optuženi primio presudu ako ju je primio nakon branioca.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kvl. (z) 74/87 od 18.3.1987. godine)

Član 401. stav 1. Tačka 1. ZKP

Sud će rješenjem odbiti zahtjev osuđenog za nepravo ponavljanje krivičnog postupka kada utvrdi da za to nisu ispunjeni uslovi propisani u članu 401. Stavu 1. Tačka 1. ZKP.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Kž. 1059/86 od 21. Maja 1987. Godine)

PRIVREDNI PRESTUPI

Član 10. Zakona o privrednim prestupima

U smislu odredbe iz člana 10. Zakona o privrednim prestupima organizacija udruženog rada odgovorna je za učinjeni privredni prestup i u slučaju kada je do povrede propisa došlo isključivo krivnjom odgovornog lica (npr. Poslovođe prodavnice) zbog njegovog krajnje neodgovornog ponašanja pri izvršavanju radnih obaveza.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 658/86 od 10.4.1987. godine)

Član 49. stav 1. Tačka 6. I stav 3. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Rok za izmirenje obaveze prema povjeriocam teče od nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa (dan prijema robe ili izvršene usluge) a ne od momenta prijema fakture, sem kad se radi o obavezama iz pruženih zdravstvenih usluga i isporuci električne energije, pa stoga okolnost da su okrivljeni primili fakture od povjerioca sa zakašnjenjem odnosno po isteku zakonskog roka ne isključuje njihovu odgovornost za privredni prestup iz člana 49. Stava 1. Tačka 6. I stava 3. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 659/86 od 10.4.1987. godine)

Član 49. stav 1. Tačka 6. I stav 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Okrivljeno pravno lice ne može biti odgovorno za neblagovremeno izmirene obaveze prema povjeriocima koje su dospjele za plaćanje prije njegovog konstituisanja i sticanja svojstva pravnog lica.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 672/86 od 23.4.1987. godine)

Član 103. Stav 1. Tačka 1. Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju

Organizacija udruženog rada koja vrši prevoz u drumskom saobraćaju dužna je da donese opšti akt o broju i radu članova posade motornih vozila, a ako to ne učini čini privredni prestup iz člana 103. Stava 1. Tačka 1. I stava 2. Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju ("Službeni list SRBiH", broj 37/82), neovisno od toga što su poslovi u vezi sa izradom pomenutog opšteg akta povjereni radnoj zajednici zajedničkih službi.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 380/86 od 9.12.1986. godine)

Član 155. stav 1. Tačka 3. I stav 2. Zakona o rudarstvu

Organizacija udruženog rada i njeno odgovorno lice čine privredni prestup iz člana 155. Stava 1. Tačka 3. I stava 2. Zakona o rudarstvu ("Službeni list SRBiH", broj 4/84) neovisno o tome što su tražili da im nadležni organ uprave izda odobrenje za korištenje izgrađenih rudarskih objekata i uređaja, a ovo iz razloga što se sa njihovim korištenjem u smislu odredbe iz člana 68. Pomenutog zakona može započeti tek nakon što nadležni organ uprave izda odobrenje za upotrebu i rad.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 504/86 od 10.4.1987. godine)

Član 5. stav 1. Tačka 1. I stav 2. Uredbe o obaveznom roku u kome su organizacije udruženog rada koje koriste usluge prevoza robe željeznicom dužne da izvrše istovar odnosno utovar robe.

Okolnost da obavijest o prispjebu robe željeznicom nije dostavljena okrivljenom pravnom licu, već organizacija udruženog rada koja je pogrešno označena u teretnom licu isključuje odgovornost okrivljenog za privredni prestup iz člana 5. Stava 1. Tačke 1. I stava 2. Naprijed citirane odredbe.

(Odluka Vrhovnog suda BiH, broj Pkž. 500/86 od 22.1.1987. godine)

NAPOMENA:

U "Biltenu" broj 1/87 na strani 5. Objavljeno je stanovište Višeg suda u Doboju o primjeni člana 167. KZ SFRJ i pitanju postojanja obilježja toga djela u slučaju kada se cijena iz ugovora o prodaji alata plati devizama, pa je od nekih korisnika "Biltenu" stavljena primjedba da formulacija nije dovoljno jasna. Stoga je krivilno odjeljenje Vrhovnog suda BiH na sjednici od 30. Juna 1987. Godine odlučio da se to pojasni i objavi kao zaključak Vrhovnog suda BiH, jer je stav proširen ina lsučajeve plaćanja u devizama iz ostalih vrsta ugovora i usluga.

Zaključak glasi:

Član 167. KZ SFRJ

Plaćanje ili naplata u devizama cijene iz ugovora o prodaji robe, obavljenog posla ili izvršene usluge, ne predstavlja krivično djelo trgovine zaltnim novcem, stranom valutom i devizama

iz člana 167. stav 1. KZ SFRJ, već devizni prekršaj iz člana 177. stav 1. Tačka 1. U vezi sa članom 16. Zakona o deviznom poslovanju.

*(Zaključak zauzet povodom presude
Višeg suda u Doboju broj Kž. 44/87,
Od 12. Marta 1987. Godine)*

GRAĐANSKO PRAVO	OPŠTI DIO
------------------------	------------------

1.

Čl. 22. I 55. Zakona o obligacionim odnosima

U slučaju da je zastupnik organizacije udruženog rada, protivno statutu ili drugom samoupravnom opštem aktu, zaključio ugovor bez saglasnosti ovlaštenog organa, smatra se da ugovor nije zaključen, ali u tom slučaju druga savjesna strana ima pravo na pravičnu naknadu (član 55. ZOO). Naprotiv, ako je društveno pravno lice, zaključilo ugovor suprotno statutu ili drugom opštem aktu, ugovor ostaje na snazi, osim ako je za to druga strana znala ili morala znati (član 22. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 473/86 od 27.5.1987. godine)

2.

Član 26. Zakona o obligacionim odnosima

Smatra se da ugovor nije ni nastao, iako je prividno zaključen u formi propisanoj za ovakav ugovor, ako je jedna od ugovorenih strana potpisala pismeni ugovor, ne znajući šta potpisuje, a među ugovornim strankama nije postignut sporazum o bitnim sastojcima ugovora te vrste.

Iz obrazloženja:

Tužiteljica tvrdi da između nje i tužene nikada nije postignut sporazum o bitnim sastojcima ugovora o prodaji (predmetu i cijeni), tako da ugovor nije nastao, bez obzira što je, spolja gledano, zaključen u formi propisanoj za ovakav ugovor. Ovakvim navodima tužiteljica ne ističe ni da je ugovor fiktivan (što podrazumijeva svijest ugovornih stranaka da zaključuju ugovor neistinitog sadržaja – član 66. Zakona o obligacionim odnosima), ni da je zaključen pod uticajem prijete, prinude ili prevare, pa da je rušljiv, već da nije ni nastao (da je pismeno o tom ugovoru potpisala tužiteljica, ne znajući njegov sadržaj).

Kada bi se dokazala istinitost ovih činjenica, bilo bi uslova za utvrđenje da ugovor o prodaji nije nastao, odnosno da između stranaka ne postoji pravni odnos iz ugovora o prodaji (član 26. Zakona o obligacionim odnosima).

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 515/86 od 16.4.1987. godine)

3.

Član 9. Zakona o prometu zemljišta i zgrada SFRJ

Čl. 9. I 46. Zakona o prometu nepokretnosti SR BiH

Usmeni ugovor o poklonu nekretnina ni po ranijem zakonu o prometu zemljišta i zgrada nije proizvodio pravni učinak, ali se mogao konvalidirati predajom poklona što nije moguće, po sadašnjem zakonu o prometu nepokretnosti.

Iz obrazloženja:

Na osnovu rezultata izvedenih dokaza prvostepeni sud je utvrdio, a odlučujući o žalbi tužiteljice protiv prvostepene presude drugostepeni sud je ovo utvrđenje prihvatio, da je između oca parničnih stranaka kao primaoca izdržavanja i tuženog kao davaoca izdržavanja, zaključen ugovor o doživotnom izdržavanju, koji je od strane prvostepenog suda ovjeren pod brojem Ov. 2110/73 od 25. Aprila 1973. Godine, da je ovim ugovorom, između ostalih, obuhvaćena i cijela k.č. br.201/1, čija ukupna površina iznosi 14.812 m², te da otuda otac parničnih stranaka pomenutom nekretninom nije mogao raspolagati. Nadalje, utvrđeno je da je otac parničnih stranaka u toku 1977. Godine usmenim ugovorom o poklonu tužiteljici darovao dio od 5.000 m² površine k.č. 201/1 – uz obećanje da će u toku svog života ugovor ispuniti, ali da te nekretnine tužiteljici nikada nisu predate u posjed, što znači da taj darovni ugovor nikada nije realizovan, pa da zato nije ni mogao da proizvede pravno djestvo. Naime, u vrijeme učinjenog usmenog darovanja bi je na snazi Zakon o prometu zemljišta i zgrada (“Službeni list SFRJ”, broj 43/65 – prečišćeni tekst), koji je u odredbi članova 9. I 12. Predviđao da ugovor na osnovu koga se prenosi pravo korštenja ili pravo vlasništva na zemljištu ili zgradi mora biti pismen, a da ugovor koji nije zaključen u pismenom obliku ne proizvodi nikakvo pravno djestvo. Strogost pomenute zakonske odredbe vladajuća sudska praksa je utoliko ublažila, što je priznavala punovažnost i onim ugovorima o prometu nepokretnosti koji nisu sačinjeni u pismenoj formi ako su ugovorne strane u cjelini ili u pretežnom dijelu izvršile obaveze koje iz ugovora nastaju. Međutim ovu mogućnost zainteresirane stranke mogle su koristiti samo do stupanja na snagu Zakona o prometu nepokretnosti (“Službeni list SR BiH”, broj 38/78), kao što to slijedi iz prelazne odredbe sadržane u članu 46. Tog zakona, odnosno do 5. Januara 1979. Godine. Poslije toga primjenjuje se odredba člana 9. Citiranog Zakona o prometu nepokretnosti prema kojoj samo ugovori sačinjeni u pismenom obliku i koji ispunjavaju ostale uslove pblžiše opisane u toj zakonskoj odredbi, prizvode pravno djestvo.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 367/86 od 21.maja 1987. Godine)

4.**Član 9. St. 2. I 4. Zakona o prometu nepokretnosti****Članovi 26. I 70. Zakona o obligacionim odnosima**

Ako usmeni sporazum stranaka o cijeni nepokretnosti ne odgovara cijeni izraženoj u punovažnom obliku ugovora o prometu nepokretnosti, ugovor ne proizvodi pravno djestvo.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 9. Stava 2. Zakona o prometu nepokretnosti SR BiH, ugovor o prometu nepokretnosti mora biti sačinjen u pismenom obliku, a potpisi ugovarača ovjereni od strane suda.

Punovažan je, u smislu člana 9. Stava 4. Istog zakona, i ugovor zaključen u pismenom obliku koji su potpisale ugovorne stranke i dva svjedoka koja su prisustvovala zaključenju ugovora, kao i ugovor zaključen u pismenom obliku koji je u cjelini ili pretežnom dijelu izvršen.

Ugovor koji nije sačinjen u pismenom obliku ne proizvodi pravno djestvo (član 9. Stava 3. Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH).

U pismenom obliku takvog ugovora mora biti označena cijena kao bitni element ugovora (člana 462. Stava 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Pismeni ugovor o prometu nepokretnosti u kome bitni elementi nisu odraz saglasne volje stranaka ne proizvodi pravno dejstvo (ovaj ugovor nastaje kada su stranke posligle saglasnost o bitnim elementima ugovora izraženoj u propisanom obliku).

Sud ne može ugovorne stranke prinuditi na izvršenje obaveze koja nije obuhvaćena ugovorom o prometu nepokretnosti zaključenim u zaknom propisanom obliku.

Prema utvrđenju prvostepenog suda, koji je usvojio i drugostepeni sud, parnične stranke su 21.7.1984. godine, zaključile pismeni ugovor o prodaji stambene zgrade, na kome su potpisi ugovornih stranaka ovjereni od suda i u tom ugovoru kupoprodajnu cijenu označile u manjem iznosu za 400.000 dinara od stvarno ugovorene (stvarno ugovorena cijena iznosi 1,200.000 dinara, a cijena označena u pismenom ugovoru 80.000 dinara), te da je tužena po navedenom osnovu isplatila tužiteljici 800.000 dinara, a odbila da isplati razliku do usmeno ugovorene kupovne cijene u iznosu od 400.000 dinara.

Kako prema izloženom, sporazum stranaka o cijeni stambene zgrade ne odgovara cijeni izraženoj u punovažnom obliku ugovora (cijena izražena u pismenom ugovoru je neistinita), ovaj sud nalazi da ugovor o prometu navedene nepokretnosti zaključen 21. Jula 1984. Godine, ne proizvodi pravno dejstvo i da dosljedno tome tužena po osnovu tog ugovora ne može biti obavezana na izvršenje usmeno ugovorene činidbe.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 314/86 od 19.2.1986. godine)

5.

Član 9. St. 2. I 4. Zakona o prometu nepokretnosti

Pismeni ugovor o prometu nepokretnosti a kome potpisi ugovarača nisu ovjereni u nadležnom sudu, niti su ugovorne stranke izvršile obaveze iz ugovora u pretežnom dijelu, ne proizvodi pravno dejstvo ako ugovorne stranke nisu potpisale ugovor u prisustvu oba svjedoka, već je to učinila samo jedna ugovorna stranka.

Iz obrazloženja:

U postupku koji je prethodio donošenju pobijane odluke utvrđeno je da je u odsutnosti tužitelja 26. Januara 1985. Godine sačinjen pismeni kupoprodajni ugovor kojim tužena prodaje tužitelju nekretnine navedene u ugovoru. Ova ugovor su tom prilikom potpisali svjedoci, te tužena, dok je tužitelj ugovor naknadno potpisao kada je došao iz inostranstva. Takođe je utvrđenog da je tužitelj tuženoj platio manji dio cijene i da nije ušao u posjed predmetnih nekretnina.

Polazeći od ovakvog utvrđenja nižestepeni sudovi nisu povrijedili materijalno pravo kada su tužbeni zahtjev odbili. Prema odredbi člana 9. Zakona o prometu nepokretnosti SRBiH, ugovor na osnovu kojeg se prenosi pravo svojine na nepokretnosti mora biti sačinjen u pismenom obliku, a potpisi ugovarača ovjereni u nadležnom sudu. Izuzetno ugovor zaključen u pismenoj formi proizvodiće pravno dejstvo iako potpisi ugovarača nisu ovjereni u nadležnom sudu, ako su ugovorne strane izvršile ugovor u cjelini ili u pretežnom dijelu, ili ako je ugovor zaključen u prisutnosti najmanje dva svjedoka koji su se na ugovoru potpisali. Nije sporno da u konkretnom slučaju potpisi ugovarača nisu ovjereni kod nadležnog suda, a iz činjeničnog utvrđenja slijedi da ugovor nije zaključen ni u prisustvu svjedoka koji su ga potpisali. Pošto je propisana pismena forma, ugovor se smatra zaključenim kada ga

potpišu obje ugovorne strane, a potpisivanju ugovora moraju istovremeno prisustvovati dva svjedoka. Kako u konkretnom slučaju nije sporno da je u prisutnosti dva svjedoka ugovor potpisala samo tužena, a tužilac naknadno u odsutnosti svjedoka, ugovor nije zaključen u prisustvu dvojice svjedoka, pa u situaciji kada potpisi ugovarača nisu ovjereni kod nadležnog suda, niti je ugovor u cjelini, a ni u pretežnom dijelu izvršen, nedostaje jedan od bitnih elemenata za punovažnost ugovora u smislu navedene zakonske odredbe, kako to pravilno ocjenjuju nižestepeni sudovi.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 520/86 od 16.4.1987. godine)

6.

Član 20. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini, sada član 63. Zakona o građevinskom zemljištu

Član 187. Zakona o parničnom postupku

Nadležni javni pravobranilac po zakonu je ovlašten da podnosi tužbu za utvrđivanje ništavosti ugovora o protupravnom raspolaganju građevinskim zemljištem u društvenoj svojini.

Iz obrazloženja:

Po Zakonu o parničnom postupku tužilac može tužbom tražiti da sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa ako je posebnim zakonom propisano da se takva tužba može podnijeti (član 187. Zakona o parničnom postupku). Zakonom o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini je propisano da se neizgrađeno građevinsko zemljište ne može otuđiti i da su ugovori zaključeni suprotno toj zabrani ništavi, a javni pravobranilac je dužan da nadležnom sudu podnese tužbu za utvrđenje ništavosti ugovora (član 20. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini sada član 63. Zakona o građevinskom zemljištu).

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 30/86 od 12.12.1986. godine)

7.

Član 12. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Čl. 6, 17. I 20. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini

Član 42. stav 1. I član 63. Zakona o građevinskom zemljištu, koji je sada na snazi

Ništav je ugovor kojim je imalac prava korištenja radi građenja ustupio drugom licu građevinsku česticu, da na njoj za sebe izgradi građevinski objekat, pa to lice građenjem nije steklo trajno pravo korištenja, već je građevinski objekat priraštaj zemljišta u društvenoj svojini kojom raspolaže opština.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da je neizgrađeno građevinsko zemljište u društvenoj svojini – predmetna građevinska čestica – dodijeljeno na korištenje tuženom u svrhu izgradnje poslovnih prostorija pod uslovom da sa tog zemljišta ukloni staru obučarsku radnju – privremeni montažni objekat – i da izgradinovi poslovni objekat sa istom namjerom premapriloženom projektu. Ugovor zaključen dana 18. Septembra 1981. Godine između SIZ za komunalne djelatnosti i tuženog reguliše međusobna prava i obaveze stranaka.

Tuženi je na dodijeljenom građevinskom zemljištu nakon izgradnje nastavio da obavlja raniju obućarsku djelatnost u novosagrađenom poslovnom objektu.

Nižestepeni sudovi su zaključili da je osnovan tužbeni zahtjev radi priznanja prava vlasništva na navedenom poslovnom objektu jer su utvrdili da su parnične stranke 20. Avgusta 1981. Godine zaključile sporazum po kome je tuženi, zbog toga što nije imao sredstava za gradnju, pristao da na istoj građevinskoj čestici tužilac izgradi poslovni objekat “pod njegovim imenom” koji će mu pripasti u vlasništvo, uz obavezu da tužilac plati naknadu za građevinsko zemljište, i za uređenje građevinskog zemljišta, te da sam izgradi objekat.

Nižestepene presude su u sukobu sa prinudnim propisima iz Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora, kao i sa odredbom iz člana 12. stav 1. Zakona o osnovnim – svojinsko pravnim odnosima.

Pravo korišćenja radi građenja je strogo lično pravo koje se ne može otuđiti. Zbog toga građenjem, uz odobrenje za građenje, na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini samo imalac prava građenja (prava korištenja radi građenja) stiče pravo svojine na zgradu i trajno pravo korištenja na zemljištu (član 12. stav 1. Zakona o osnovnim – svojinsko pravnim odnosima). Nakon izgradnje vlasnik može da otuđi zgradu sa trajnim pravom korištenja na građevinsku česticu.

U reviziji se osnovano ističe da je sporazum stranaka kojim je tuženi prenio na tužioca svoje pravo korištenja radi građenja na neizgrađenom građevinskom zemljištu u društvenoj svojini apsolutnoništav (član 20. stav 2. Zakona o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini- sada član 63. stav 1. Zakona o građevinskom zemljištu). Građevinski objekat izgrađen bez pravnog osnova na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini je priraštaj zemljišta kojim raspolaže opština.

(Vrhovni sud BiH, Rev. 390/86 od 15.1.1987. godine)

8.

Član 361., 363. I 388. Zakona o obligacionim odnosima

Član 174. stav 2. Zakona o nasljeđivanju

Zastara potraživanja teče i kada nema ili se ne zna da li ima nasljednika, a poverilac može prekinuti zastaru potraživanja prije nego što se uruči zaostavština bez nasljednika opštini, prijedlogom ostavinskom sudu da izvrši popis i procjenu zaostavštine.

Iz obrazloženja:

Prigovor tužiteljice da zastara nije počela teći u decembru 1978. Godine, kada je umrla ostaviteljica, već 1984. Godine kada je zaostavština uručena tuženoj opštini, nije osnovan. Zastara potraživanja teče bez obzira da lipovjerilac zna za nasljednika ostavioca, kao i bez obzira da li uopšte ima nasljednika. Povjerilac može prekinuti tok zastare potraživanja prijavljivanjem tražbine ostavinskom sudu (član 174. stav 2. Zakona o nasljeđivanju) jer ta radnja ima karakter radnje preduzete protiv marak nepoznatog dužnika, pred sudom u siciju utvrđivanja, obezbjeđivanja, pa i ostvarenja potraživanja (član 388. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, Rev. 490/86 od 16.4.1987. godine)

9.

Članovi 377. I 380. stav 5. Zakona o obligacionim odnosima

Odredbe o dužem roku zastarjelosti potraživanja naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom primjenjuju se i na odštetne zahtjeve protiv osiguravača, ako je njegov osiguranik prouzrokovao štetu krivičnim djelom.

Radi ocjene osnovanosti prigovora zastarjelosti potraživanja parnični sud može utvrđivati da li su ostvarena obilježja krivičnog djela, ako je, zbog nesavladivih prepreka, nemoguće voditi krivični postupak.

Iz obrazloženja:

Opravdano se u zahtjevu za zaštitu zakonitosti i u reviziji navodi da je nepravilans tav nižestepenih sudova da se odredba člana 377. ZOO može primijeniti samo prema učiniocu krivičnog djela, jer je odredbom člana 380. stav 5. ZOO propisano da neposredan zahtjev tećeg oštećenog lica prema osiguravaču zastarjeva za isto vrijeme za koje zastarjeva njegov zahtjev prema osiguraniku odgovornog za štetu.

Nepravilan je is tav nižestepenih sudova da je zbog toga što nije vođen krivični postupak protiv učesnika u saobraćajnoj nezgodi ima smatrati da šteta nije nastala krivičnim djelom, jer načelo po kojem se niko ne može smatrati krivim za krivično djelo dok tone bude utvrđeno pravosnažnom presudom u krivičnom postupki, ne sprečava sud da u parničnom postupku utvrđuje posotjanje obilježja krivičnog djela, kada postoje prepreke za vođenje krivičnog postupka (u konkretnom slučaju poginuo je vozač automobila u kojem je nastradala kćerka, odnosno sestra tužilaca), ako od toga zavisi osnovanost prigovora zastare potraživanja.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gvl. 38/86 od 12.3.1987. godine)

10.

Član 387. Zakona o obligacionim odnosima

U principu, potpisivanjem zapisnika o usklađivanju mđsusobnih potraživanja i obaveza između društvenih pravnih lica ne prekida se zastara otaživanja.

Iz obrazloženja:

Da bi došlo do prekida zastarjelosti potraživanja u smislu člana 387. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, potrebno je da je priznanje duga dato izričito i od strane ovlaštenog lica dužnika. Zapisnik o usklađivanju međusobnih potraživanja i obaveza, sačinjen u skladu sa zakonom, ne predstavlja ispravu o priznanju duga, sa posljedicom prekida zastarjelosti potraživanja, jer iz njegovog sadržaja ne proizlazi izričito priznanje duga, niti ga je potpisalo lice koje je ovlašteno da zastupa dužnika.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 522/86 od 27.5.1987. godine)

11.

Članovi 388. 389. I 390. Zakona o obligacionim odnosima

Tužbom, koja se smatra povučenom nakon isteka roka od šest mjeseci od dana mirovanja, ne prekida se zastara potraživanja, pa ni kada povjerilac podnese istu tužbu u roku od tri

mjeseca, od dana pravosnažnosti rješenja o povlačenju tužbe.

Iz obrazloženja:

Neosnovani su žalbeni navodi tužioca da je prekidan tok zastarjelosti potraživanja ranijim podnošenjem tužbe koja se nakon mirovanja postupka, po odredbi članan 217. stav 3. ZKP, smatra povučenom, jer kada se tužba povuče, po odredbi člana 193. stav 3. ZPP, smatra se kao da nije ni podnešena.

Odredbom člana 390. ZOO ne primjenjuje se u slučaju povlačenja, već odbačaja tužbe, pa je za ocjenu osnovanosti prigovora zastarjelosti potraživanja bez značaja činjenica da je tužilac ponovo podnio tužbu u roku od 3 mjeseca po donošenju rješenja o povlačenju ranije tužbe.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 434/86 od 18.3.1987. godine)

AUTORSKO I PRONALAZAČKO PRAVO

11.

Član 1. Pravilnika o naknadama za javno izvođenje i saopštavanje javnosti muzičkih djela

Organizator javnog izvođenja muzičkih djela dužan je da plati odgovarajuću naknadu savezu kompozitora Jugoslavije, preko zavoda za zaštitu malih autorskih prava, koja po izmijenjenoj tarifi naknade za javno izvođenje i saopštavanje javnosti muzičkih djela iznosi 10% od bruto prihoda za koncerte zabavne muzike, a za koncerte izvorne narodne muzike 8%.

Iz obrazloženja:

Savez organizacije kompozitora Jugoslavije, Odbor za zaštitu autorskih prava, pod brojem 05-6024/1 od 18. Jula 1983. Godine, na osnovu člana 14. Pravilnika o naknadama za javno izvođenje i saopštavanje javnosti muzičkih djela, dao je tumačenje da se pod koncertima narodne muzike, u smislu navedenog Pravilnika (tarifni broj 1. Redni broj 3), podrazumijevaju koncerti na kojima se izvodi isključivo izvorna narodna muzika, dok se djela zaštićenih autora komponovana u drugu narodne muzike svrstavaju u tarifni broj 1. Redni broj 2, i njihovo izvođenje podliježe plaćanju autorske naknade u visini 10% od bruto prihoda, odnosno honorara izvođača kada je pristup besplatan.

(Vrhovni sud BiH, Gž. 130/86 od 12.12.1986. godine)

13.

Čl. 44, 50. stav 1, 58. I 117-119. Zakona o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja

Iako je zabranjeno javno korištenje tuđih pronalazaka nakon podnošenja prijave patenta zavodu za patente, pronalazač nije ovlašten na sudsku zaštitu prije nego što mu se prizna pravo na patent.

IZ obrazloženja:

Odredbom člana 50. stav 1. U vezi člana 44. Zakona o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja ("Službeni list SFRJ", broj 34/81) propisano je da

nosiocu prava na patent pripada i pravo da koristi i drugim licima dozvoli korištenje u proizvodnji zaštićenog pronalaska. Ova prava se stiču upisom priznatog prava na patent u odgovarajući registar Zavoda za patente, a važe od dana podnošenja uredne prijave za priznanje tog prava. Nosilac prava na patent je ovlašten da tužbom zahtijeva prestanak vršenja radnje kojom se čini povreda njegovih prava kao i naknadu štete (član 117).

Polazeći od utvrđenih pravno relevantnih činjenica da se prijava za zaštitu opisanog pronalaska koju su tužiocima podnijeli Zavodu za patente 8. Juna 1984. Godine i koja je registrovana pod brojem 14518 još uvijek nalazi u fazi ispitivanja podobnosti pronalaska za patentnu zaštitu, ovaj sud nalazi da je prvostepeni sud pravilno primijenio materijalno pravo kada je zaključio da tužiocima, budući da još nisu postali nosioci prava na patent, ne pripada pravo da tužbom zahtijevaju donošenje odluke kojom bi se tuženom zabranilo da koristi njihov pronalazak. Odredba iz člana 58. Citiranog Zakona da niko ne smije javno koristiti tuđi prijavljeni pronalazak u fazi ispitivanja ima to značenje da pronalazač nakon što mu bude priznato pravo na patent, može tražiti naknadu štete od lica koje je suprotno ovoj zabrani koristilo njegov pronalazak.

(Vrhovni sud BiH, Gž. 76/86 od 10.11.1986. godine)

STVARNO PRAVO

14.

Član 41. Zaona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima (analogija)

Lice koje je ugovorom pribavilo nekretnine iz društvene svojine u zamjenu za eksproprisane nekretnine, ovlašteno je da od fizičkog lica koje nekretnine date u zamjenu drži bez valjanog pravnog osnova, zahtijeva predaju, pozivajući se na jače pravo na posjed.

IZ obrazloženja:

Pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo kada su ocijenili da je tužilac kativno legitimisan da tužbom traži predaju u posjed nekretnina koje tuženi F. drži bez pravnog osnova, jer ima jače pravo na posjed obzirom da mu te nekretnine sporazumom zaključenim 23. Novembra 1978. Godine ustupljene u zamjenu za eksproprisane nekretnine, sa odobrenjem nosioca prava raspolaganja koje na strani tužioca učestvuje kao umješac u ovoj parnici, a bio bi direktno ovlašten na podnošenje tužbe za predaju u posjed nekretnina.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 296/85 od 16.4.1987. godine)

15.

Član 52. Zakona o osnovnim svojinsko - pravnim odnosima

Član 97. Tačka 8. Zakona o premjeru i katastru nekretnina

Pravo stvarne služnosti na temelju pravnog posla stiče se uknjižbom u javne knjige, ali ugovor o ustanovljenju toga prava veže ugovarače, pa je neosnovan zahtjev jednog ugovarača protiv drugog za utvrđenje da služnost ne posotji.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 447/86 od 12.3.1987. godine)

16.

Član 75. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima**Član 76. Zakona o poštanskim, telegrafskim i telefonskim uslugama**

Preseljenje telegrafskog priključka po zahtjevu pretplatnika, nakon razvoda braka, u saglasnosti je sa zakonom pa ne predstavlja čin smetanja posjeda.

Iz obrazloženja:

U zahtjevu za zaštitu zaonitosti se osnovano ukazuje da je prvotuženi bio u pretplatničkom odnosu sa drugotuženom u pogledu korištenja telefonskog priključka i da je drugotužena udovoljila njegovom zahtjevu za preseljenje telefona. Nižestepeni sudovi su izveli pogrešan zaključak da su tuženi na taj način omeli tužiteljicu, bivšu suprugu prvotuženoga, u posljednjem mirnom i faktičkom posjedu korištenja telefonskog priključka jer je ta radnja u skladu sa zakonom.

U slučaju kada se telefonski pretplatnik, zbog razvoda braka trajno iseli iz stana u kme se nalazi pretplatnički uređaj, a članovi njegova bivšeg domaćinstva nastave da koriste stan, oni se sporazumijevaju o tome ko će biti od njih ubuduće u pretplatničkom odnosu, osim u slučaju kada telefonski pretplatnik zatraži od PTT organizacije preseljenje telefonskog priključka (član 76. stav 2. Zakona o poštanskim, telegrafskim i telefonskim uslugama – “službeni list SFRJ”, broj 24/74)

Kako je prvotuženi nakon razvoda braka sa tužiteljicom podnio zahtjev za preseljenje telefonskog priključka, a on je bio telefonski pretplatnik, drugotužena je postupila u skladu sa zakonom kada je udovoljila tome zahtjevu, pa time nije izvršen čin smetanja posjeda (nedostaje protupravnost) telefonskog priključka, koji je do tog momenta koristila tužiteljica.

(Vrhovni sud BiH, Gvl. 41/86 od 12.12.1986. godine)

17.

Član 5. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima**Član 156. St. 1. I 2. Zakona o obligacionim odnosima**

Sud može naložiti vlasniku zgrade naslonjene na zgradu tužioca, koju nadvosuje, da postavi oluke i snjegobran, te tako spriječi klizanje snijega i oborinskih voda na kroz zgrade tužioca, ako postoji opasnost prouzrokovanja znatnije štete.

Iz obrazloženja:

Tužiočeva stambena zgrada je naslonjena na stambenu zgradu tuženika, koja je za sprat viša. Ako se utvrdi da obzirom na nagib i površinu krova tuženikove zgrade, može doći od klizanja snijega na krov tužiteljiceve zgrade, te slivanje oborinskih voda, treba ocijeniti da li se time tužitelju može nanijeti znatnija šteta, pa zavisno od ovog utvrđenja ocijeniti da li se stiču zakonski uslovi za obvezivanje tuženoga da postavi oluke i snjegobran na stav 1. ZOSPO i član 156. St. 1. I 1. ZOO).

(Rješenje Vrhovnog suda broj Gvl. 6/87 od 16.4.1987. godine)

18.

Članovi 38. stav 1. I 388. stav 5. Zakona o udruženom radu.

Poslovna zajednica odgovara i sama za obaveze koje je preuzela u svoje ime društvenim sredstvima kojima raspolaže pa može biti u parnici obavezana na ispunjenje tih obaveza solidarno sa svojom članicom, organizacijom udruženog rada za čiji je račun zaključila pravni posao iz koga potiče obaveza.

Iz obrazloženja:

Pogrešno prvostepeni sud nalazi da poslovna zajednica nikad ne odgovara za obaveze iz pravnih poslova koje je zaključila u granicama svoje djelatnosti i da za te obaveze odgovaraju samo organizacije udruženog rada za čiji je račun ugovor zaključen.

Ovo stoga što poslovna zajednica, saglasno odredbi člana 38. stav 1. ZUR-a , kao i svako drugo društveno pravno lice, odgovara za preuzete obaveze sredstvima kojima raspolaže. Međutim, pored sopstvene odgovornosti za preuzete obaveze, solidarno sa poslovnom zajednicom, saglasno odredbi člana 388. stav 5. ZUR-a, odgovaraju i organizacije udruženog rada za čiji su račun obaveze preuzete.

Prema tome, nije isključena odgovornost poslovne zajednice za preuzete obaveze prema trećim licima bilo da su preuzete u njeno ime i za njen račun ili samo u njeno ime (u svojstvu komisionara), a za račun njene članice.

Odgovornost poslovne zajednice isključena je samo u slučaju kad obavezu preuzmu u ime i za račun drugo lica (usvojevstvu pomoćnika).

(Vrhovni sud BiH, Pž. 440/86 od 22.4.1987. godine)

19.

Član 99. Zakona o obligacionim odnosima

Ugovorna klauzula prema kojoj povjerilac pristaje da za dio cijene izvršene usluge primi avalirane mjenice sa rokom dospjeća od 60 dana od nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa, te da na tako plaćeni dio cijenenema pravo na zatezne kamate, predstavlja sporazum ugovornih stranaka o produženju roka plaćanja dijela cijene do dospjeća mjenice, a nema karakter odricanja od prava na zatezne kamate koje teku od docnje dužnika.

(Vrhovni sud BiH, Pž. 361/86 od 18.2.1987. godine)

20.

Članovi 456. stav 1. I 472. Zakona o obligacionim odnosima

Kupac je dužan platiti cijenu kupljene robe i kada je ova izgubljena u toku prevoza željeznicom, ako ugovorom nije određeno mjesto ispunjenja.

Iz obrazloženja:

Održan je na snazi platni nalog kojim je tuženi obavezan da tužiocu na ime cijene isporučene robe plati iznos od 109.810,80 dinara, jer je u postupku utvrđeno da je po naredbi tuženog,

tužilac putem željeznice otpremio naručenu robu tuženom, da je ta roba u toku prevoza željeznicom izgubljena, a da stranke nisu ugovorile mjesto isporuke robe, pa da se saglasno odredbi člana 472. Zakona o obligacionim odnosima, predaja robe kupcu smatra izvršenom uručjenjem robe prevoziocu, kada, po odredbi člana 456. stav 1. ZOO, rizik slučajne propasti stvari, prelazi sa tužioca kao prodavca na tuženog kao kupca.

Neosnovano tuženi nalazi, da, saglasno odredbi člana 456. ZOO, rizik za slučajnu propast stvari prelazi na kupca tek od momenta kada se stvar nađe u faktičkom priteženju kupca, jer ako mjesto isporuke nije ugovoreno, onda je, po odredbi člana 472. ZOO, to mjesto predaje robe željeznici na prevoz i u momentu predaje robe na prevoz smatra se da je ista predata i kupcu, od kada na njega prelazi rizik za slučajnu propast stvari, po odredbi člana 456. sTav 1. ZOO.

Tuženi se neosnovano poziva na odredbu člana 673. ZOO, kojom se reguliše pitanje troškova prevoza za slučaj gubitka stvari, jer predmet spora u ovoj pravnoj stvari nisu troškovi prevoza, niti naknada štete za slučaj gubitka stvari, već kupoprodajna cijena za isporučenu robu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 431/86 od 18.3.1987. godine)

21.

Članovi 481. I 482. Zakona o obligacionim odnosima

Lice kome je prodavac isporučio robu po dispoziciji kupca, nije ovlašteno da prigovore na kvalitet stavlja neposredno prodavcu – isoručiocu robe.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 397/86 od 18.2.1987. godine)

22.

Članovi 103. I 105. Zakona o obligacionim odnosima

Članovi 2. I 7. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Nisu ništave odredbe ugovora stranaka o akontativnom plaćanju cijene kod kontinuirane isporuke električne energije, jer se ugovorom u privredi može utvrditi rok plaćanja i dospjeća tražbine i drugačije nego što je propisano odredbama članova 2. I 7. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava.

Iz obrazloženja:

Pogrešno prvostepeni sud nalazi da su ugovorne odredbe stranaka o načinu i reokovima plaćanja cijene kontinuirane isporuke električne energije protivne prinudnim propisima i da su ništave u smislu odredbe članova 103. I 105. ZOO. Ovo stoga što odredba čl. 2. I 7. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava nemaju prinudan, već dispozitivan karakter, u pogledu ugovaranja rokova plaćanja i dospelosti cijene za djelimičnu ili u cjelini izvršenu uslugu ili isporučenu robu.

Rok plaćanja od 15 dana od dana nastanka dužničko – povjerilačkog odnosa predviđen u odredbi člana 7. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava primjenjuje se samo ako strane ne ugovore duži ili kraći rok plaćanja, a ovim propisom se samo precizno utvrđuje kada nastaje obaveza predaje sredstava obezbjeđenja plaćanja (ssamo u tom dijelu ova odredba ima prinudni karakter).

Kod kontinuirane isporuke električne energije do ugovorenog roka plaćanja (25. U mjesecu za tekući mjesec) djelimično je izvršena isporuka električne energije, pa je i sa takvom isporukom saglasno odredbičlana 2. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, nastao dužničko – povjerilački odnos.

U konkretnom slučaju stranke su saglasno ocijenile da se do 25-og u mjesecu za taj mjesec isporučuje 60% električne energije, pa i ugovoraju rok plaćanja po privremenim računima do 25. U mjesecu za tekući mjesec cijene 60% isporučene električne energije.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 427/86 od 18.3.1987. godine)

23.

Članovi 325. I 326. Zakona o obligacionim odnosima

Kada povjerilac nije dostavio dužniku fakturu, a dužnik na drugi način nije mogao saznati visinu cijene za izvršenu uslugu, nije u obavezi da plati zetezne kamate od dana dospjeća obaveze plaćanja cijene do dana prijema fakture, jer je u tom periodu povjerilac bio u docnji (svojim ponašanje spriječio je dužnika da ispuni svoju obavezu)

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 382/86 od 18.3.1987. godine)

24.

Član 2. Zakona o obezbjeđenju plaćanja između korisnika društvenih sredstava

Ako nije drugačije ugovoreno, plaćanje cijene usluge dospjeva u roku od 15. Dana prijema izvršene usluge, nezavisno od dana prijema fakture, akoje primalac usluge mogao znati koliko iznosi cijena usluge i bez fakture.

Iz obrazloženja:

Prema članu 2. Zakona o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava, dužničko – povjerilački odnos nastaje momentom predaje izvršene usluge, pa dužnik pada u docnju istekom roka od 15 dana od dana prijema izvršene usluge. To znači da je tuženi kao dužnik bio dužan platiti cijenu usluge u roku od 15 dana od dana prijema izvršene usluge, bez obzira da li je nakon toga primio fakturu ili ne, pod uslovom da je znao koliko iznosi cijena izvršene usluge. U protivnom tuženi pada u docnju od momenta saznanja za cijenu, u ovom slučaju od dana podnošenja tužbe sudu dana 13. Avgusta 1985. Godine, ako fakturu nije ranije primio.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 455/86 od 18.3.1987. godine)

25.

Član 10. Zakona o novčanom sistemu

Nije protivan prinudnom propisu ugovor o zajmu u stranoj valuti zaključen između državljana SFRJ tokom boravka na radu u inostranstvu, bez obzira što je djelimično realizovan u SFRJ prebacivanjem pozajmljenog iznosa strane valute sa deviznog računa zajmodavca na devizni račun zajmoprimca, pa je zajmoprimac dužan da zajmodavcu vrati pozajmljenu stranu valutu.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke suu toku 1974. Godine zaključile ugovor o zajmu za vrijeme boravka na privremenom radu u SR Njemačkoj, te je po tom osnovu tužiteljica tuženom isplatila odmah 4.000 DM i u predsjedništvu Privredne banke u Diseldorfu izdala nalog da sa njenog deviznog računa kod Privredne banke izvrši prenos 10.000 DM na devizni računa tuženog. Taj nalog je izvršen, a tuženi navedeni iznos nije vratio tužiteljici u ugovorenom roku.

Ovaj sud nalazi da je drugostepeni sud pravilno primijenio materijalno pravo (pravilo imovinskog prava sada izraženo u članu 562. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima), kada je potvrdio prvostepenu presudu u dijelu kojim je tuženi obavezan na vraćanje zajma u iznosu od 14.000 DM, jer ugovor o zajmu strane valute zaključen između naših državljana za vrijeme obravka na privremenom radu u SR Njemačkoj, nije suprotan prinudnom propisu Zakona o novčanom sistemu u SFRJ, koji je u članu 10. Izričito propisao da se pravni poslovi zaključeni u Jugoslaviji između domaćih građana, koji glase na novac, izražavaju u dinarima i izvršavaju u sredstvima plaćanja koja glase na dinare, te da su suprotne ugovorne odredbe ništave.

Okolnost da je tuženi u Jugoslaviji prilikom podizanja iz banke izvršio konverziju 10.000 DM u dinare, ne može imati uticaja na obavezu vraćanja zajma u valuti u kojoj je zajam učinjen, jer je ugovor o zajmu zaključen u SR Njemačkoj, pa prema tome nije suprotan prinudnim propisima koji se primjenjuju na pravne poslove zaključene u Jugoslaviji, a koje tuženi ukazuje u reviziji.

Zajam je isplaćen u DM, tako što je po tvrđenju samog tuženog, iznos od 10.000 DM prebačen sa deviznog računa tužiteljice na devizni račun tuženog. Na ovaj način u imovini tuženog ušao je iznos od 10.000 DM, a nije od značaja što je ovaj iznos tuženi naplatio u dinarskoj protuvrijednosti na dan podizanja iznosa sa svog deviznog računa.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 503/86 od 22. Januara 1987. Godine)

26.

Član 198. stav 2. Zakona o deviznom poslovanju

Ne postoji obaveza organizacije udruženog rada – korisnika inostranog kredita da snosi kursne razlike, kada je, na poziv banke, prilikom dospjeća otplate pojedinih rata, uplatila dinarsku protuvrijednost po kursu na dan uplate, iako banka nije mogla u tom času kupiti odgovarajući iznos strane valute zbog prestanka rada deviznog tržišta.

IZ obrazloženja:

Kkao je tuženi po zahtjevu tužiteljice radi izmirenja devizne obaveze prema inokreditoru, uplatio dinarsku protuvrijednost po kursu na dan dospjeća devizne obaveze, pravilno je primijenjeno materijalno pravo kada je tužiteljica odbijena sa tuženim zahtjevom za kursne razlike. Ovo stoga što je po odredbi člana 198. Stava 2. Zakona o deviznom poslovanju, potraživanje ovlaštenih banaka prema organizacijama udruženog rada u devizama smatraju izmirenim ako su one položile dinarsku protuvrijednost.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 428/86 od 22.4.1987. godine)

27.

Član 644. Zakona o obligacionim odnosima

Nepravilno izvedene hidroizolacije krova, zbog koje krov prokišnja, predstavlja nedostatak u izradi građevine koji se tiče njene solidarnosti, pošto ugrožava stabilnost i sigurnost kako konstruktivnih dijelova krova tako i ostalih konstruktivnih dijelova objekta.

Iz obrazloženja:

Pravilno prvostepeni sud nalazi da nekvalitetno izvedeni radovi na postavljanju izolacije krova zbog kojih prokišnja, predstavljaju nedostatke koji utiču na stabilnost i sigurnost objekta, jer krov koji prokišnja ne može očuvati konstruktivne dijelove krova, ni ostale konstruktivne dijelove objekta u stabilnom stanju, s obzirom da ih vlaga stalno oštećuje i narušava njihovu stabilnost.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 380/86 od 18.3.1987. godine)

28.

Čl. 659. I 670. Zakona o obligacionim odnosima

Preuzimanje pošiljke i tovarnog lista, preuzimalac se obavezao da isplati prevozniku naknadu za prevoz, osim ako ne dokaže da je drukčije određeno u ugovoru o prevozu ili u tovarnom listu.

Iz obrazloženja:

Tuženi ne poriče da je primio robu od tužioca kao prevoznika sa prevoznim listovima u kojima je zaračunata cijena sa fakturama i da prilikom prijema nije stavio nikakve primjedbe. Primalac stvari prilikom preuzimanja robe, dužan je da prevoziocu plati prevozne troškove navedene u prevoznim ispravama, ako drukčije ne proizlazi iz tovarnog lista ili ugovora o prevozu. Teret dokaza da je prevoznik sa pošiljaocem stvari što drugo ugovorio u pogledu obaveze plaćanja vozarine i drugih naknada je na primaocu. Ovo zato što prema odredbama člana 659. stav 2. U vezi sa članom 670. Zakona o obligacionim odnosima, ako u tovarnom listu nije navedeno da pošiljalac plaća naknadu za prevoz i ostale troškove u vezi sa prevozom, pretpostavlja se da je pošiljalac uputio prevozioca da ih naplati od primaoca.

(Vrhovi sud BiH, broj, Pž. 524/86 od 27 5 1987 godine).

29.

Članovi 751. St. 1. I 2. I 774. Zakona o obligacionim odnosima

Komisionar – specijalizovana organizacija za spoljno-trgovinski promet nije smio postupiti striktno po uputstvima komitenta o načinu plaćanja cijene ako je mogao znati da je dužnik (kupac) nesigurni platilac, već je morao upozoriti komitenta na rizik i tražiti nova uputstva.

Iz obrazloženja:

Tuženi je kao specijalizovana organizacija za spoljno – trgovinski promet, morao provjeriti platežnu sposobnost ino – kupca, te postupiti sa posebnim oprezom kod naplate cijene iz ugovora o isporuci azbestne ljepenke koji je sa ino – kupcem zaključio za račun tužioca – komitenta. U protivnom, odgovara za štetu koju je pretrpio tužilac po pravlima privrednog prava, kojima odgovara odredba člana 774. ZOO.

Prvostepeni sud je opravdano našao, cijeneći sadržaj dopisa koji je Privredna komora Jugoslavije uputila tuženom u maju 1973.g., da je tuženi morao da kroz ugovor sa ino – kupcem obezbijedi plaćanje cijene isključivo putem neopozivog pokrivenog dokumentarnog

akreditiva (koji je i ugovorio, ali samo kao alternativni način plaćanja, na kome nije insistirao). Ovo stoga što je ino – kupac komanditno društvo, sa ograničenom jemstvom komanditista, osnovano početkom 1973.g.a vodi ga lice koje je mijenjalo predmet poslovanja i čija je nepokretna imovina bila opterećena hoptekom od 50% vrijednosti. Kod ovakvih okolnosti tuženi nije smio postupiti striktno po uputama tužioca, da ugovori plaćanje čekom koji se podnosi na naplatu tek po isteku roka od 15 dana nakon tpreme robe, već ga je morao upozoriti na rizik ovakvog ugovaranja, u smislu pravila privrednog prava, sada izraženih u odredbi člana 751. stav 2. U vezi sa članom 772. ZOO. TUženi nije tvrdio u toku prvostepenog postupka, a ni u žalbi, ni da je provjeravao stanje na računu ino – kupca prije otpreme robe i nakon prijema čeka, a i to je bio dužan učiniti u opisanoj situaciji.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 65/86 od 18.3.1987. godine)

30.

Članovi 145., 446. I 771. Zakona o obligacionim odnosima

Lice koje je u svoje ime naručilo isporuku robe dužno je da plati cijenu bez obzir postupalo za račun trećeg lica – komintenta te obaveze se može se osloboditi samo ako dokaže da je komintentu ustupilo ugovor ili da mu je, uz pristanak prodavca, ustupilo dug iz ugovora.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 164/86 od 27.1.1987. godine)

31.

Član 12. stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima

Član 23. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Zakupac ne može steći pravo vlasništva, odnosno pravo raspolaganja, adaptacijom ili pregradnjom zakupljenog građevinskog objekta ili samostalnog dijela objekta. Zakupac je dužan prilikom predaje zakljupljenog objekta uspotaviti pređašnje stanje; on može odnijeti ugrađene dodatke ako se mogu odvojiti bez oštećenja zakupljenog objekta, ali ih zakupodavac i tada može zadržati ako mu naknadi njihovu vrijednost u vrijeme vraćanja.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 362/86 od 19.2.1987. godine)

32.

Član 31. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija

Budući da zakon o poslovnim zgradama i prostorijama u načelu ne ograničeva razloge za otkaz ugovora o zakupu, kada skupština opštine nije propisala ograničenja zakupodavcu za otkaz ugovora o zakupu poslovnih prostorija, a zakupodavac otkáže ugovor o zakupu zbog toga što “Nije zadovoljan visiom otkupnine”, zakupac nema pravo da “predloži utvrđivanje zakupnine putem javnog nadmetanja”.

IZ obrazloženja:

Odredbom člana 31. St. 1. I 2. Zakona o zakupu poslovnih zgrada i prostorija SRBiH predviđeno je da skupština opštine može prorisati da zakupodavac može dati otkaz ugovora o zakupu poslovnih prostorija samo iz određenih razloga, s tim što se navedenim propisom ne može uskratiti pravo otkaza iz razloga što su poslovne prostorije potrebne poslodavcu ili iz razloga što zakupodavac nije zadovoljan visinom zakupnine.

Međutim, kada skupština opštine nije donijela odluku o ograničenju razloga za otkaz ugovora o zakupu poslovnih prostorija, zakupodavac ne mora navoditi razloge otkaza. U tom slučaju

zakupac nema pravo da povodom otkaza predloži utvrđivanje zakupnine putem javnog nadmetanja ni kada zakupodavac daje otkaz zato što nije zadovoljan visinom zakupnine.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 27/75. Od 12. Marta 1987. Godine).

33.

Član 26. Zakona o obligacionim odnosima

Samoupravna interesna zajednica zdravstvene zaštite nije zaključila sa zdravstvenom organizacijom ugovor o liječenju zvog osiguranika time što ga je uputila na posmatranje, a u uputnici naglasica da nema medicinske indikacije za liječenje i da se osiguranik upućuje radi sudske ekspertize, dok je istovremeno parnični sud tražio od zdravstvene organizacije nalaz i mišljenje o smanjenju životne aktivnosti osiguranika radi upotrebe u parnici za naknadu štete.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 404/86, od 18.2.1987. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – OBAVEZE IZ OSNOVA
PROUZROKOVANJA ŠTETE

34.

Član 170. Zakona o obligacionim odnosima

Samoupravna interesna zajednica penzijskog i invalidskog osiguranja ne može zahtijevati naknadu štete zbog isplate invalidske penzije od organizacije udruženog rada u kojoj je njen osiguranik povrijeđen tokom rada, ako je osiguranik zajednice isključivo kriv za povredu koju je zadobio.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 395/86 od 18.2.1987. godine)

35.

Čl. 173. I 174. Zakona o obligacionim odnosima

Član 222. stav 1. Zakona o službi u oružanim snagama (sada član 218. stav 2.)

Federacija odgovara o opštim propisima o naknadi štete za štetu koju usljed povrede pretrpi vojno lice pri obavljanju vojnog zadatka skliznućem sa zamašćenog krova tenka.

IZ obrazloženja:

Odredba iz člana 222. stav 1. Zakona o službi u oružanim snagama ("Službeni list SFRJ", broj 22/74 i 5/78), koji je bio na snazi u vrijeme prouzrokovanja štete, predviđa odgovornost Federacije za štete prouzrokovane nepravilnim i nezakonitim radom vojnih lica, građanima i građansko – pravnim licima. Ova odredba ne reguliše odgovornost Federacije za štete koje pretrpi vojno lice na vojnom zadatku. Ovu odgovornost reguliše odredba iz člana 222. stav 2. Koja upućuje na primjenu opštih propisa o naknadi štete, a to su odredbe Zakona o obligacionim odnosima. Prema tome nižestepeni sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo kada su, s obzirom na utvrđeno činjenično stanje, svoju odluku zasnovali na odredbama iz čl. 173. I 174. Zakona o obligacionim odnosima.

Prema činjeničnim utvrđenjima nižestepenih presuda za koje je vezan revizijski sud (član 385. stav 3. Zakona o parničnom postupku) tužilac je zadobio tjelesnu povredu prilikom podmazivanja tenka. U cilju izvršavanja ovog zadatka morao se popeti na krov tenka (visina

2,5 metra) koji je bio zamašćen motornim uljem i zbog toga klizav pa je tom prilikom skliznuo sa površine krova, pa na zemlju i pretrpio tjelesne povrede koji su prouzrokovale štetu koja je predmet tužbenog zahtjeva.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 451/86 od 12.3.1987. godine)

36.

Član 174. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Organizator akcije (mobe) sječe stabala odgovara za štetu koju pretrpi i nepozvani učesnik sječe.

IZ obrazloženja:

U postupku pred nižestepenim sudovima su utvrđene odlučne činjenice. Na zemljištu u vlasništvu tuženoga je trebalo pojseći nekoliko jablanova. Za taj posao angažovan je G.M. kao sjekao sa motornom pilom. Tu su bila oba tužena i još nekoliko komšija. Tužilac je lsučajno naišao, pa je sam uključio u akciju sječe jablanova. Jablan čija je sječa bila na redu, je privezan sajlom za obližnje orahovo stablo, pa je pomoću te sajle i vitla trebalo usmjeriti pad stabala. Tužilac je držao vitlo, koje mu se u momentu padanja stabla izmaklo, pogodilo ga u nogu usljed čega je pretrpio tjelesnu povredu, odnosno štetu čiju je naknadu tražio u ovoj parnici.

POmenute okolnosti ukazuju na zaključak da je šteta prouzrokovana u okolnostima povećane opasnosti pa s obzirom na to za štetu odgovaraju lica u čiju korist se obavlja sječa stabala (član 174. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima).

Okolnost što su tuženi za izvršenje sječe angažovali određena lica, ne može se uzeti kao razlog za oslobađenje od odgovornosti za štetu, kada je očigledno da su prihvatili učešće tužioca, a nema dokaza da je pretrpio štetu zbog svoje nepažnje ilikrivnjom drugih lica (član 177. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 492/86 od 16.4.1987. godine)

37.

Čl. 185. stav 1. I 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Oštećeni koji usljed tjelesne povrede nije mogao zasnovati radni odnos po ugovoru o stipendiranju ima pravo na naknadu štete u visini izgubljenog ličnog dohotka.

IZ obrazloženja:

NIje osnovan prigovor revizije o pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Odluka nižestepenih sudova zasniva se na pravilnoj interpretaciji člana 185. stav 1. I 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima. Štetnik je dužan da uspostavi onakvo stanje u imovini oštećenog kakvo je bilo da nije došlo do povređivanja. Prema tome kada je izvesno da oštećeni nije zasnovao radni odnos samo zbog toga što je u međuvremenu pretrpio tjelesnu povredu, štetnik je dužan da mu naknadi štetu u visini izgubljenog ličnog dohotka (oštećeni nije isticao druge zahtjeve za obeštećenje), jer to u saglasnosti sa odredbom iz člana 195. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 451/86 od 12.3.1987. godine)

38.

Član 194. Zakona o obligacionim odnosima

Naknada štete zbog izgubljenog pomaganja zavisi od toga da li je oštećeni kroz duže vrijeme kontinuirano primao pomoć za zadovoljenje svojih životnih potreba od poginulog koji po zakonu nije bio dužan da ga izdržava.

Iz obrazloženja:

Nižestepeni sudovi su utvrdili da poginuli brat tužiteljice, s kojim je živjela u zajedničkom domaćinstvu, nije imao zakonsku obavezu da je izdržava (nije bila bolesna, niti ima psihičke ili fizičke nedostatke zbog čega bi bila nesposobna za rad), pa su zbog toga odbili njen zahtjev za naknadu štete zbog izgubljenog izdržavanja.

Nižestepeni sudovi, međutim zbog pogrešnog pravnog shvatanja ustanove iz člana 194. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima nisu utvrdili činjenicu: da li je poginuli redovno pomagao tužiteljicu iako nije bila nesposobna za privređivanje. Prema citiranim odredbama pravo na naknadu štete ima ne samo lice koga je poginuli izdržavao ili bio dužan da ga izdržava po zakonu, već i ono lice koga je poginuli pomagao, mada po zakonu nije bio dužan da ga izdržava (član 237. Porodičnog zakona). Pod redovnim pomaganjem treba podrazumijevati duži vremenski period u kome je poginuli djelimično ili u cjelini namirivao sredstva za zadovoljavanje životnih potreba oštećenog.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 516/86 od 27.4.1987. godine)

39.

Član 200. Zakona o obligacionim odnosima

Ne može se revalorizirati djelimična naknada nematerijalne štete već se ona uračunava u iznos koji sud odredi po kriterijima u vrijeme suđenja.

Iz obrazloženja:

Novčana naknada nematerijalne štete predstavlja za oštećenog satisfakciju. Da bi ispunila taj cilj mora biti cjelovito isplaćena u iznosu koji se određuje primjenom odgovarajućih kriterija, u skladu sa odredbama člana 200. Zakona o obligacionim odnosima, u vrijeme plaćanja. Ako u momentu dobrovoljnog plaćanja od strane štetnika ili njegovog osiguravača nije data puna naknada, njena se visina određuje u vrijeme donošenja sudske odluke, prethodna dobrovoljno isplaćena naknada se uračunava u taj iznos, a ne revalorizuje se.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 406/86 od 12.2.1987. godine)

40.

Član 200. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Ne dosuđuje se novčana naknada nematerijalne štete zbog pretrpljenog straha za sudbinu djeteta (prevrtanje vozila). Naknada nematerijalne štete zbog pretrpljenog straha izazvanog ugrožavanjem vlastitog života, dosuđuje se samo ako je strah bio intenzivan i dugo trajao ili ako je kratkotrajni strah kroz duži period remetio psihičku ravnotežu oštećenog.

Iz obrazloženja:

Strah roditelja za sudbinu svog djeteta, makar bio osnovan i intenzivan, (što se, obzirom na okolnost ovog događaja, mora pretpostaviti, nije osnov za dosuđivanje naknade nematerijalne štete (član 200. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima). Pravična novčana naknada zbog pretrpljenog straha, koji je trpio prvotuzilac zbog vlastite ugroženosti izazvane prevrtanjem automobila, moga se dosuditi samo da se utvrdilo da je strah bio intenzivan i je duže trajao ili da je kratkotrajni strah u dužem vremenskom periodu remetio njegovu psihičku ravnotežu (član 200. stav 1. ZOO).

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 163/86, od 16.4.1987. godine)

41.

Član 201. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima

Roditeljima se može dosuditi pravična naknada za duševne patnje zbog teškog invaliditeta njihove kćerke kojoj je u 23. godini života amputirana noga u kuku, iako se poslije toga udala i rodila dijete, ukoliko je ostala u roditeljskom domu.

Iz obrazloženja

Osnovan je prigovor revizije da su nižestepene presude zasnovane na pogrešnoj primjeni odredbe iz člana 201. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima u dijelu kojim je odbijen tužbeni zahtjev oca i majke oštećene za naknadu štete zbog duševnih patnji prouzrokovanih teškim invaliditetom njihove kćeri.

Odluka nižestepeni sudova se zasniva na činjeničnom utvrđenju da se invalidnost kćerke tužilaca sastoji u amputaciji desne noge u samom kuku usljed čega je njena životna aktivnost smanjena za 60%, u 23. Godini života, i na činjenici da je nakon nastupanja invaliditeta oštećena “nastavila da živi normalnim životom” jer se udala i rodila dijete. Zaključak se zasniva na pogrešnoj premisi. Nemoguće je, naime, prihvatiti da je udaja i rođenje djeteta kompenzija za tako težak invaliditet u tolikoj mjeri da se može smatrati da su u suštini otklonjene teške posljedice povrede odnosno invaliditeta te da oštećena “živi normalnim životom”.

Prema odredbi iz člana 201. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima, naknada neimovinske štete zbog naročito teškog invaliditeta djeteta pripada roditeljima, između ostalog i pod uslovom ako su u svakodnevnom životu izloženi time, da njegujući i pomažući povrijeđenom djetetu, učestvuju u njegovim patnjama zbog posljedica invalidnosti.

Po ocjeni ovoga suda, ne može se smatrati da je oštećena “nastavila da živi normalnim životom” pogotovo ako se ima u vidu da se prema navodima tužilaca njen brak nije održao upravo zbog invaliditeta, što treba provjeriti u ponovnom postupku. S druge strane nesporno je da se oštećena nije odvajala od roditelja ni nakon udaje, da nije zasnovala zajednicu života s bračnim drugom u mjestu njegovog prebivališta i da su roditelji neprekidno saučesnici njenih patnji utoliko većih što zbog nepodesne proteze, trpi i fizičke bolove i druge nalagodnosti, a nisu u stanju da pruže odgovarajuću pažnju i njegu svom djetetu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 419/86 od 19.2.1987. godine)

42.

Članovi 262. stav 2, 266. I 269. U vezi sa članom 155. Zakona o obligacionim odnosima

Kod utvrđenja visine štete nastale zbog nekorisćenja nekretnina koje dužnik nije na vrijeme predao u posjed povjeriocu, cijeni se korist koju bi postigao povjerilac obradom nekretnina na način koji on uobičava.

(Presuda VS BiH, broj Rev. 296/86 od 16.4.1987. godine)

43.

Član 190. Zakona o prostornom uređenju**Čl. 155. I 189. Zakona o obligacionim odnosima****Član 272. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku****Član 283. Zakona o državnoj upravi SR BiH**

Mada se građevinski objekat izgrađen bez odobrenja nadležnog organa na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini uklanja bez prava na naknadu u postupku privođenja zemljišta urbanističkoj namjeni, vlasnik toga objekta ima pravo na naknadu štete zbog uništenja građevinskog materijala koji se mogao spasiti da je prilikom rušenja ovlašteni organ tužene opštine postupao sa dužnom pažnjom.

Iz obrazloženja:

U postupku pred nižestepenim sudovima je utvrđeno da je tužiočeva garaža, kao montažni objekat, izgrađena na građevinskom zemljištu u društvenoj svojini bez odobrenja nadležnog organa i da je taj objekat po nalogu organa uprave tužene opštine uklonjen (porušen) u 1979. Godini, kada je zemljište na kome se nalazio bespravno izgrađeni objekat trebalo privesti krajnjoj svrsi. Polazeći od tih utvrđenja nižestepeni sudovi ispravno zaključuju da tužiocu ne pripada pravo na naknadu štete iskazane kroz prometnu vrijednosti porušenog objekta, jer taj zaključak ima uporište u odredbi člana 190. Zakona o prostornom uređenju.

Iz činjenice što tužiocu ne pripada pravo na naknadu štete koju trpi zbog toga što je izgubio građevinu, ne slijedi zaključak da tužilac nije imao pravo iskoristiti materijal od koga je sagrađen objekat. Taj materijal nakon rušenja objekta dobiva svojstvo pokretnih stvari, na kojima tužilac ima pravo vlasništva, pa ako je krivicom organa tužene opštine došlo do uništenja stvari (građevinskog materijala koji se pri rušenju mogao spasiti) tužiocu kao vlasniku, u smislu člana 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, pripada pravo na naknadu štete (član 272. ZOUP-a i član 283. Zakona o državnoj upravi SR BiH).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 450/86 od 12.3.1987. godine)

44.

Čl. 155., 185. I 189. stav 2. U vezi sa članom 24. Zakona o obligacionim odnosima**Član 46. stav 2. Zakona o slatkovodnom ribarstvu**

Pravilnik o odštetnom cjenovniku za pričinjenu štetu ribljem fondu

Naknada štete na ribljem fondu obračunata po pravilniku o odštetnom cjenovniku koji je bio na snazi u vrijeme suđenja pokriva i štetu zbog izmakle koristi.

Iz obrazloženja:

Nije osnovan prigovor revizije da su nižestepeni sudovi, dosuđujući naknadu štete po Pravilniku o odštetnom cjenovniku za pričinjenu štetu ribljem fondu ("Službeni list SRBiH", broj 19/84), koji je bio na snazi u vrijeme suđenja, a ne po opštim pravilima iz člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, ili po odštetnom cjenovniku koji je bio na snazi u vrijeme prouzrokovanja štete, pogrešno primijenili materijalno pravo. Prema izričitoj odredbi iz člana 46. stav 2. Zakona o slatkovodnom ribarstvu ("Službeni list SRBiH", broj 35/79), koja je *lex specialis* u odnosu na opšte pravilo o naknadi štete iz člana 185. Zakona o obligacionim odnosima, visina štete pričinjena robljem fondu određuje se prema Pravilniku o odštetnom cjenovniku koji donosi Republički sekretar za poljoprivredu i šumarstvo. Pri tome su nižestepeni sudovi pravilno primijenili cjenovnik iz 1984. Godine, koji je bio na snazi u vrijeme suđenja, jer je to u skladu sa principom izraženim u članu 189. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, čija primjena nije isključena odredbama Zakona o slatkovodnom ribarstvu (član 24. Zakona o obligacionim odnosima).

S obzirom da su znatno povećane cijene odštetnog cjenovnika, po kome je obračunata šteta, naknada štete pokriva i izmaklu korist oštećenog, koja se po samom odštetnom cjenovniku utvrđuje u skladu sa pripisanim kriterijima.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 81/86 od 19.3.1987. godine)

45.

Članovi 61. I 64. Zakona o lovstvu

Odredbe o rokovima za podnošenje prijave i tužbe za naknadu lovne štete ne primjenjuju se kada je zaštićena divljač prouzrokovala štetu povređivanjem čovjeka.

Iz obrazloženja:

Nižestepenim rješenjem odbačena je tužba stoga što tužilac nije u rokovima određenim u članu 61. Zakona o lovstvu ("Službeni list SRBiH", broj 7/77) podnio prijavu o počinjenoj šteti nadležnom organu uprave (prijavuje podnio tek nakon podnošenja tužbe u ovoj parnici 17. Juna 1981. Godine, iako je šteta nastala 1. Spetembra 1980. Godine).

Pogrešno je pravno shvatanje nižestepenih sudova da se odredbe iz Zakona o lovstvu SRBiH o podnošenju prijave i tužbe (Članovi 61. I 64.), primjenjuju i kod zahtjeva za naknadu štete klotu prouzrokuje divljač povredama tjelesnih dobara (usmrćenjem ili povređivanjem povjeka).

Smisao propisivanja kratkih rokova za podnošenje prijave za štetu koju prouzrokuje zaštićena divljač jeste u tome da se obezbijedi pouzdano utvrđivanje obima štete, kao i da li je i koja vrsta divljači štetu poruzrokovala, jer bi, zbog gubitka tragova, u pravilu bilo teško utvrditi uzrok ivisinu štete po proteku dužeg vremena od štetnog događaja. Ovaj rzalog međutim, postoji samo kod štete na usjevima i stoci, a ne i kada je šteta pričinjena na tjelesnim dobrima oštećenog. U ovom durogm slučaju može se i znatno iza događaja utvrditi obim štete, a u pravilu i ko je štetu pričinio (na osnovu anamnestičkih podataka koje će oštećeni ili njegovi rođaci dati prilikom smještaja u bolnicu i sl.). Kada se radi o težim

povredama ili smrti nemoguće bi bilo zahtijevati od oštećenog odnosno oštećenih, da u kratkom subjektivnom roku od 15 dana i objektivnom roku od 30 dana podnose prijavu nadležnom organu o nastanku štete, jer to nisu u stanju da učine.

Propisujući kratke prekluzivne rokove za podnošenje prijave i vezujući uz ispunjenje ovog uslova, pravo na podnošenje tužbe za naknadu lovne štete, koja također mora biti podnesena u relativno kratkom prekluzivnom roku (član 64. Zakona o lovstvu SRBiH), zakonodavac očigledno nije imao na umu situaciju kada su povrijeđena tjelesna dobra, što je vidljivo i iz odredaba o sastavu komisije za utvrđivanje uzroka štete i procjene vrijednosti, koju formira nadležni opštinski organ, uprave po prijemu prijave (član 62. Zakona o lovstvu SR BiH). Komisiju sačinjavaju predstavnik opštinskog organa uprave nadležnog za poslove lovstva, te stručno lice za procjenu vrijednosti štete (poljoprivredni ili veterinarski stručnjak) i stručno lice za utvrđivanje uzroka štete (vještak za lovstvo), a komisija je dužna da odmah izvrši uviđaj, na koji se poziva i oštećeni. Iz ovih odredaba proizilazi da zakon ima u vidu samo poljsku štetu i štetu na stoci, jer kada pominje stručnjake za procjenu visine štete, ne pominje ljekare, a predviđa da se na uviđaj poziva i oštećeni, što često ne bi bilo moguće kada se radi o povredi tjelesnih dobara oštećenog.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 320/86 od 26.5.1987. godine)

OBLIGACIONO PRAVO – ZAKONSKE OBAVEZE

46.

Član 89. Zakona o zdravstvenoj zaštiti

Opština snosi troškove liječenja neosiguranog lica koje ima prebivalište na njenom području kada se radi o bolesti obuhvaćenom obaveznim vidom zdravstvene zaštite, nezavisno od imovnog stanja liječenog lica i razloga zbog kojih je izgubio svojstvo osiguranika zdravstvenog osiguranja.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 372/86 od 18.2.1987. godine)

47.

Član 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima

Potraživanje po osnovu zakonskog izdržavanja dospijeva o proteku vremena za isplatu dosuđenog iznosa, odnosno svakog pojedinog obroka, pa od tog časa na taj iznos teče i zatezna kamata.

Iz obrazloženja:

Osnovan je prigovor žalbe da je prvostepeni sud pogrešno primijenio odredbe materijalnog prava kada je tuženog obavezao da malodobnom tužiocu plaća zateznu kamatu i za period prije 15. novembra 1985. Godine, s obzirom da prema izreci prvostepene presude tek od tog datuma teče obaveza plaćanja izdržavanja. U tom dijelu presuda je u suprotnosti sa odredbom iz člana 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima prema kojoj se zatezna kamata plaća tek od momenta kada dužnik padne u docnju sa ispunjenjem obaveze plaćanja glavnog potraživanja, što za konkretni slučaj znači tek po dospijeću prvo alimentacionog obroka.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž.176/86 od 6.2.1987. godine)

48.

Članovi 25. stav 2. I 277. St. 1. I 2. Zakona o obligacionim odnosima

Ako obaveza plaćanja kursnih razlika ne proizilazi iz ugovora zaključenog između stranaka o izmirenju deviznih obaveza dužnika, povjerilac ne može zahtijevati zatezne kamate na potraživanje kursnih razlika po stopi iz člana 277. stav 2. ZOO, već samo po stopi iz člana 277. stav 1. ZOO, iako su obje stranke organizacije udruženog rada.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 433/86 od 18.3.1987. godine)

49.

Članovi 277. stav 2, 325. I 326. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Dužnik iz ugovora u privredi dužan je povjeriocu platiti zatezne kamate po stopi iz člana 277. stav 2. ZOO od dana dospijeća obaveze do dana plaćanja i kada je dao mjenicu kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja glavne tražbine, a mjenica nije naplaćena u roku dospijeća zato što je izgubljena krivicom pošte.

Iz obrazloženja:

Prvostepenom presudom po tužbi iz osnovnog posla, prvotuženi je obavezan da tužiocu na ime cijene isporučene robe plati iznos od 1,140.314 dinara, uz kamate po stopi propisanoj Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate od dospelosti do isplate, jer da tužilac tražbinu nije mogaonaplatiti u roku dospijeća mjenice za naplatu koju mu je prvotuženi dao kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, iz razloga što je ta mjenica zagubljena na pošti, a da se obaveza prvotuženog zasniva na ugovoru u privredi.

Neosnovani su žalbeni navodi prvotuženog da je dužan platiti tužiocu na glavni dug zateznu kamatu samo po stopi od 8%, zbog toga što je tužiocu bio predao mjenicu kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja, jer na tražbine iz ugovora u privredi za vrijeme trajanja docnje dužnika povjeriocu pripada zatezna kamata po stopi propisanoj Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate, neovisno od toga da li je dužnik povjeriocu dao mjenicu kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja ili ne. Ova kamate povjeriocu pripada i u slučaju kad je tražbina naplaćena o roku dospijeća mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja i to od dospijeća tražbine do naplate mjenice, a može se tražiti samo tužbom iz odnosno posla, kakvu je tužbu u ovoj pravnoj stvari tužilac ipodnio.

Prema gornjem za obavezu dužnika da plati zateznu kamatu na tražbine iz ugovora u privredi, po stopi propisanoj Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate, bez načaja je činjenica da li je tražbina plaćena na ime glavnog duga putem mjenice date kao sredstvo obezbjeđenja plaćanja ili na drugi način, dok je bitno kada je dužnik pao u docnju i kada je plaćena tražbina, jer za vrijeme trajanja docnje, povjeriocu iz ugovora u privredi uvijek pripada zatezna kamata po stopi propisanoj Odlukom SIV-a o visini stope zatezne kamate.

Tužilac nije svojim ponašanjem spriječio tuženog da ispuni obavezu, jer nije kriv za činjenicu da se mjenica izgubila na pošti, pa nije ni djelimično bio u povjerilačkoj docnji u smislu člana 325. ZOO, te nema uslova ni za primjenu člana 326. stav 2. ZOO.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 438/86 od 18.3.1987. godine)

50.

Član 279. Stv 2. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezna procesna kamata ne može se u parnici zahtijevati kao samostalno potraživanje već samo uz potraživanje obračunatih neisplaćenih redovnih ili zatezних kamata.

IZ obrazloženja:

Šrema odredbi člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima, povjeriocu pripada pravo na zateznu (procesnu) kamatu na neisplaćenu obračunatu kamatu od podnošenja zahtjeva (tužbe) za naplatu potraživanja obračunatih kamata.

Ova kamata povjeriocu, pripada od podnošenja tužbe za neisplaćenu obračunatu kamatu, neovisno od toga da li je zahtjev za procesnu kamatu postavljen odmah u tužbi za obračunatu kamatu ili u toku postupka koji se vodi o zahtjevu za isplatu neisplaćenih obračunatih kamata.

Međutim, ova kamata ne može se tražiti kao samostalno potraživanje, već samo uz zahtjev za isplatu potraživanja neisplaćene obračunate kamate na koju se procesna kamata odnosi, jer je procesna kamata vezana za neisplaćenu obračunatu kamatu kao glavno potraživanje, što proizilazi iz odredbe člana 279. Stv 2. ZOO. Kako je u konkretnom slučaju tužilac postavio samostalan zahtjev za isplatu zatezne procesne kamate na potraživanje neisplaćene obračunate kamate za koje je platni nalog postao pravosnažan i kao je zahtjev za plaćanje procesne kamate mogao postaviti samo uz zahtjev za isplatu neisplaćene obračunate kamate, to je na utvrđeno činjenično stanje pogrešno primijenjeno materijalno pravo kada je usvojen naknadno postavljeni tužbeni zahtjev za isplatu procesne kamate na iznos obračunate kamate od podnošenja tužbe do isplate.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 337/86 od 27.1.1987. godine)

51.

Član 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima

Zatezna kamata na iznos neisplaćene kamate teče od podnošenja tužbe sudu i u slučaju kada taj sud nije bio stvarno ili mjesno nadležan.

Iz obrazloženja:

Tuženi neosnovano prigovara da je tužilac imao pravo na zatezne kamate tek od dana kada je predao tužbu mjesno i stvarno nadležnom sudu. Ovo zbog toga što odredba člana 279. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima propisuje da se na iznos neisplaćene kamate može zahtijevati zatezna kamata od dana kada je sudu podnijet zahtjev za njenu isplatu, nezavisno od toga li je sud bio mjesno i stvarno nadležan.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 487/86 od 22.4.1987. godine)

52.

Čl. 186. I 277. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima**Čl. 542., 543. I 545. stav 1. Zakona o krivičnom postupku**

Zatezna kamata na potraživanje naknade štete prouzrokovane zadržavanjem u pritvoru teče od pravosnažnosti presude kojom je okrivljeni oslobođen od optužbe.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 43/86 od 12.2.1987. godine)

53.

Član 401. Zakona o obligacionim odnosima

Zakonsko ograničenje da kamata prestaje teći kad svota dospjelih, a neisplaćenih kamata dostigne glavniu ne odnosi se na zatezne kamate.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 346/86 od 18.3.1987. godine)

P R A V O O S I G U R A N J A

54.

Članovi 51. I 55. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica

Zajednica osiguranja imovine i lica ne odgovara po osnovu obaveznog osiguranja od odgovornosti u saobraćaju za štete prouzrokovane upotrebom neregistrovanog poljoprivrednog traktora.

Iz obrazloženja:

U vrijeme kada je došlo do do saobraćajne nezgode u kojoj je prouzrokovana šteta dana 13. Februara 1983. Godine, na snazi je zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica ("Službeni list SFRJ", broj 24/76), pa se on ima primijeniti u ovom slučaju.

Prema odredbi člana 51. stav 2. Citiranog zakona, pod motornim vozilom u smislu ovog zakona podrazumijeva se vozilo na motorni pogon, osim vozila koje se kreće na šinama, koje je namijenjeno za prevoz lica is stvari na putevima ili koje služi za vuču priključnih vozila namijenjenih za prevoz lica i stvari na putevima, registrovani poljoprivredni traktori i druga registrovana radna vozila na motorni pogon i motocikl. Prema tome, da bi tužena bila pasivno legitimirana, potrebno je da se radi o šteti prouzrokovanoj registrovanim poljoprivrednim traktorom.

Nesporno je da predmetni traktor nije registrovan i tuženi ne može odgovarati za štetu koju prouzrokuje vozilo – traktor koji nije registrovan za javni saobraćaj. Pri tome nema nikakvog značaja za odluku u ovoj stvari okolnost da je predmetni traktor prilikom prouzrokovanja saobraćajnog udesa korišten u javnom saobraćaju, jer tuće se ne kos+nstituiše obaveza na strani tuženog, već za štetu koju takvo vozilo prouzrokujeodgovoran je njegov vlasnik.

Pozivanje tužioca na Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima je irelevantno za odluku suda u ovom predmetu, jer se na konkretni pravni odnos imaju primijeniti odredbe Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica.

Tužilac se pogrešno poziva na član 55. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica. Po ovom propisu zajednica osiguranja odgovara i za štete nastale upotrebom motornih vozila čiji vlasnici odnosno korisnici nisu zaključili ugovor osiguranju od odgovornosti, no ta se odredba odnosi na sva ostala motorna vozila navedena u članu 51. stav 2. Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica, sem onih za koje je u tom propisu izričito navedeno da obaveza osiguranja od odgovornosti nastaje nakon njihove registracije (misli se na registraciju za javni saobraćaj), a među takva vozila spadaju i poljoprivredni traktori.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 363/86 od 27.1.1987. godine)

STAMBENO PRAVO

55.

Član 2. St. 1. I 2. Zakona o stambenim odnosima SR BiH**Član 14. Ranijeg saveznog Zakona o stambenim odnosima**

Smatra se da je steklo stanarsko pravo lice koje je do stupanja na snagu republičkog zakona o stambenim odnosima, kroz duži period (tri godine i više) koristilo stan bez valjanog akta o dodjeli stana i ugovora o korištenju stana, ponašajući se kao nosilac stanarskog prava i uredno izvršavajući obaveze koje ima nosilac.

*(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 438/86, od 12.2.1987. godine,
i presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 392/86 od 15.1.1987. godine)*

56.

Čl.5, 11, 26. stav 1. I 30. Zakona o stambenim odnosima

Ništav je akt o dodjeli stana koji je donijet u organizaciji udruženog rada koja nije imala pravo raspolaganja, pa je usljed toga ništav ugovor o korištenju stana, a lice koje je po tom osnovu uselilo, bespravno koristi stan.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 158/86 od 23. 4.1987. godine)

57.

Čl. 5. stav 2., čl. 11. I 26. stav 1. I član 30. Zakona o stambenim odnosima**Član 103- u vezi sa članom 24. Zakona o obligacionim odnosima**

Ništav je ugovor o korištenju stana zaključen na temelju akta o dodjeli davaoca stana koji nije imao pravo raspolaganja, ako je ništav ugovor o ustupanju radi jednokratne dodjele jer nije zaključen u pismenoj formi, pa je osnovan zahtjev za ispražnjenje stana.

Iz obrazloženja:

S obzirom da tužilac, kao imalac prava raspolaganja stanom, nije zaključio ugovor u pismenoj formi o prenosu prava jednokratne dodjele stana na tuženu osnovnu organizaciju udruženog rada, akt o dodjeli stana koji je donijela ta organizacija je ništav, pa je prema tome ništav i ugovor o korištenju stana koji je zaključen na temelju ništavog akta o dodjeli (arg. Iz člana 26. stav 1. Zakona o stambenim odnosima), u smislu člana 103. I 24. Zakona o obligacionim odnosima. Prema tome osnovan je i zahtjev za ispražnjenje stana (član 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 382/86 od 15.1.1987. godine)

58.

I. 11. stav 1. I član 30. Zakona o stambenim odnosima**Član 109. U vezi sa članom 24. Zakona o obligacionim odnosima**

Lice kome je dodijeljen stan na korištenje, nakon poništenja odluke o dodjeli stana drugom licu, ovlašteno je da traži utvrđenje ništavosti ugovora o korištenju stana što ga je to lice

zaključilo sa samoupravnom interesnom zajednicom stanovanja, a zahtjev za njegovo iseljenje može istaknuti samo pred stambenim organom, a ne u sudskom postupku.

Iz obrazloženja:

Odluka koja je bila osnov za zaključenje ugovora o korištenju stana (član 26. stav 1. Zakona o stambenim odnosima) poništena je odlukom nadležnog suda udruženog rada. Nakon toga je radnički savjet davaoca stana na korištenje donio odluku kojom se isti stan dodjeljuje na korištenje tužiteljici. Ova odluka je pravomoćna. Tužiteljica kojoj je pravomoćnom odlukom dodijeljen stan na korištenje ima pravni interes da se utvrdi ništavost ugovora o korištenju stana koji su međusobno zaključili tuženi (član 187. Zakona o parničnom postupku), pa kada je u ovoj parnici ustala sa takvim zahtjevom, nižestepeni sudovi nisu mogli odbiti tužbeni zahtjev zbog nedostatka aktivne legitimacije. Odluka nižestepeni sudova nije u salgasnosti sa odredbom člana 26. stav 1. ZSO u vezi člana 109. I24. Zakona o obligacionim odnosima.

Međutim, tužiteljica nije ovlaštena da podnosi tužbu protiv lica koje je na temelju kasnije poništene odluke uselilo u stan, već to pravo pripada davaocu stana na korištenje (član 30. stav 7. Zakona o stambenim odnosima), a tužiteljica bi mogla tražiti ispražnjenje stana samo u upravnom postupku pred stambenim organom (član 30. stav 2. ZSO).

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 489/86 od 16.4.1987. godine)

59.

Član 30. Zakona o stambenim odnosima

Lice koje je bespravno uselilo u stan u društvenoj svojini stiče stanarsko pravo ako nosilac prava raspolaganja ne podnese tužbu za iseljenje u roku od 8 godina od bespravnog useljenja.

IZ obrazloženja:

Nosilac prava raspolaganja može podnijeti tužbu za iseljenje protiv lica koje je bespravno uselilo u stan u društvenoj svojini u roku od pet godina po proteku trogodišnjeg roka u kome se može tražiti iseljenje u upravnom postupku kod stambenog organa. Ovo ograničenje za podnošenje tužbe radi iseljenja bespravno useljenog lica propisano je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima a primjenjuje se od 1. Novembra 1984. Godine (član 87. Zakona o stambenim odnosima) po shvatanju ovoga suda u skladu sa svrhom ove izmjene da se račna rok od bespravnog useljenja i prije stupanja na snagu te novele. Ovaj zaključak se izvodi iz prelazne odredbe prema kojoj je odredba o navedenom vremenskom ograničenju stupila na snagudeset mjeseci nakon stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list SRBiH", broj 34/83). Svrha ove vakacije zakona je bila upravo u tome da se imaocima prava raspolaganja stanovima u društvenoj svojini omogući da podnesu tužbu za ispražnjenje stana, pošto su izmjenom zakona upozoreni da se ta tužba neće ubuduće moći podnosti kad protekne rok od osam godina od bespravnog useljenja.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 457/86 od 12.3.1987. godine)

60.

Član 273. Zakona o udruženom radu

Član 40. Zakona o stambenim odnosima

Lice koje je bespravno koristilo stan u društvenoj svojini odgovara za štetu po opštim pravilima obligacionog prava, a ne po odredbama člana 40. Zakona o stambenim odnosima.

IZ obrazloženja:

Tužiteljica traži naknadu štete koju je pretrpjela time što je tuženi, bespravno koristeći stan koji ulazi u njena sredstva, učinio izvjesna oštećenja. U vezi s tim, zahtjevom u postupku pred nižestepenim sudovima je utvrđeno da je bivši nosilac stanarskog prava prestao da koristi stan 8. Februara 1982. Godine, kada je umro, a da je tuženi nakon njegove smrti stan koristio do 26. Septembra 1983. Godine, te da je u postupku kod nadležnog stambenog organa odbijen njegov zahtjev za konstituisanje stanarskog prava.. To znači da je tuženi u navedenom periodu koristio stan bez pravnog osnova. Obaveza tuženog na predaju stana, uz naknadu štete, kod činjenice da je u pitanju sredstvo u društvenoj svojini, regulisana je odredbama člana 270. I 273. Zakona o udruženom radu. Prema odredbama člana 273. ZUR-a tuženi je obavezan da naknadi štetu prema opštim pravilima o odgovornosti za prouzrokovanu štetu, a to znači po odredbama Zakona o obligacionim odnosima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 182/87. I Gvl. 45/86. Od 16. Aprila 1987. Godine).

61.

Članovi 21, 22. I 24 Zakona o stambenim odnosima

Kadrovski stan se ne može izjednačiti sa stanom vezanim vezanim za vršenje službene funkcije, pa se i prilikom iseljenja iz kadrovskog stana dotadašnjeg nosioca stanarskog pravazbog podjele drugog stana primjenjuju odredbe zakona o stambenim odnosima SR BiH o pravu članova porodičnog odmaćinstva da nastave korišćenje stana.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 113/87 od 14.3.1987. godine)

62.

Član 53. Zakona o stambenim odnosima

Lan 30. stav 5. Zakona o eksproprijaciji

Korisnik eksproprijacije i vlasnik eksproporisane porodične stambene zgrade, ili stana kao posebnog dijela zgrade mogu zaključiti punovažan ugovor o korištenju stana u društvenoj svojini na određeno vrijeme.

Iz obrazloženja:

Parnične stranke su u toku postupka određivanja naknade za eksproporisane nekretnine tuženog zaključile pismeni ugovor kojim je tužilac ustupio na privremeno korištenje tuženome stan u društvenoj svojini do izgradnje vlastite porodične stambene zgrade, a najkasnije do 30. Avgusta 1978. Godine, dok se tuženi obavezao da će u tom roku predati tužiocu stan slobodan od ljudi i stvari. Ugovor je zaključen sa ciljem da se tuženi sa porodicom privremeno smjesti, jer je odlučio da gradi porodičnu stambenu zgradu, a da ne traži stanarsko pravo. Takav ugovor nije suprotan odredbi iz člana 30. stav 5. Zakona o eksproprijaciji, niti odredbama Zakona o stambenim odnosima, po kojima stranke mogu sporazumno raskinuti čak i ugovor kojim je zasnovano stanarsko pravo (član 53), pa prema tome mogu, pod određenim pretpostavkama, ugovoriti i privremeno korištenje stana.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 458/86 od 12.3.1987. godine)

N A S L J E D N O P R A V O

63.

Član 33. Zakona o osnovnim svojnsko – pravnim odnosima

Ostavilac je bio isključivi vlasnik nekretnina upisanih kao njegovo vlasništvo u zemljišnim knjigama, koje je kupio nakon smrti supruge, za sredstva dobijena prodajom nekretnina kupljenih prije smrti supruge sredstvima stečenim prodajom njene posebne imovine.

Iz obrazloženja:

Tužiteljice su tražile da sud djelimično poništi ugovor o doživotnom izdržavanju, sa obrazloženjem da su za vrijeme braka njihove majke i oca sada umrlog H.M. od posebne imovine njihove majke kupljene nekretnine “Maličevka”, a da su u zemljišnoj knjizi bile upisane kao vlasništvo njihovog oca H.M. koji je poslije smrti njihove majke, ove nekretnine prodao i od dobivenih sredstava kupio nekretnine kojima je raspolagao ugovorom o doživotnom izdržavanju.

Odlučujući o ovako postavljenom tužbenom zahtjevu nižestepeni sudovi su utvrdili da su za vrijeme braka majke tužiteljica i njihovog oca H.M. kupljene nekretnine “Maličevka” iz sredstava posebne imovine majke tužiteljice, da su ove nekretnine bile upisane u zemljišnoj knjizi kao vlasništvo H.M. i da ih je isti poslije smrti majke tužiteljice prodao. Također je utvrđeno da je 15.5. 1979.godine, između tužene i sada umrlog H.M. zaključen ugovor o doživotnom izdržavanju i da je ovim ugovorom H.M. raspolagao nekretninama koje je on kupio nakon smrti majke tužiteljica, a upisane su u zemljišnoj knjizi kao njegovo vlasništvo.

Polazeći od ovakvog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kada su tužbeni zahtjev odbili. H.M. je u vrijeme zaključenja ugovora bio isključivi vlasnik nekretnina koje je ostavio tuženoj kao davaocu izdržavanja. Samo u slučaju da je H.M. raspolagao i sa nekretninama vlasništvo majke tužiteljica, one bi mogle zahtijevati utvrđenje da ugovor u tom dijelu ne proizvodi pravno djestvo. Tužiteljice su mogle, zbog okolnosti da je umrli H.M. dio nekretnina koje su predmet ugovora o doživotnom izdržavanju kupio od sredstava dobivenih prodajom nekretnina koje su kupljene iz sredstava posebne imovine majke tužiteljica, protiv istog istaći obligaciono-pravni zahtjev iz osnova naknade štete, odnosno sticanja bez osnova(protiv tužene bi, shodno odredbi člana 122. Zakona o nasljeđivanju SRBiH, mogle istaći obligaciono-pravni zahtjev samo da je ugovorom o doživotnom izdržavanju ugovoreno da će ona odgovarati za ovaj dug primaoca izdržavanja).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 439/86. Od 19.2. 1987. Godine)

64.

Član 44. Zakona o nasljeđivanju**Član 365. U vezi sa članom 24. Zakona o obligacionim odnosima**

Budući da je rok u kome nužni nasljednik može tražiti vraćanje (redukciju) poklona po svojoj prirodi zastarni, a ne prekluzivni, poklonoprimčevo priznanje prava na nužni dio ima za posljedicu odricanje od zastarjelosti.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 44. Zakona o nasljeđivanju, na koju se tuženi poziva ističući prigovor zastarjelosti prava tužilaca iz tužbenog zahtjeva, nužni nasljednici mogu tražiti vraćanje

(redukciju) poklona zbog povrede njihovog prava na nužni dio u roku od tri godine od smrti ostavioca, a ne od dana kada su saznali za darovanje kojim je oštećen nužni dio.

Kako rok od tri godine iz pomenutog propisa nije prekluzivan, nego zastarni rok, za prosuđivanje osnovanosti tužbenog zahtjeva bila je mjerodavna odredba iz člana 365. U vezi člana 24. Zakona o obligacionim odnosima, prema kojoj dužnik može priznati i već zastarjeo dug, a takvo priznanje ima za posljedicu odricanje od zastarjelosti (član 365. Zakona o obligacionim odnosima).

Navodi tuženoga u pismenom podnesku od 17. Maja 1983.godine, na koje se poziva revizija, imaju karakter odricanja od zastarjelosti jer je tuženi priznao tužiocima pravona nužni dio: "Da se tužiocu utvrde za nužne nasljednike na imovine sada pokojnog P. u pripadajućem suvlasničkom dijelu", osim u pogledu nekretnine "Šimonovina" koju je on pribavio svojim sredstvima.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 502/86 od 26.5.1987. godine)

65.

Čl. 65. I 76. Zakona o nasljeđivanju

Usmena izjava ostavioca, dva dana pred naprasnu smrt, učinjena pred svjedocima da će za koji dan otići u sud da izjavi testament ne predstavlja izjavu posljednje volje ni po sadržaju, ni po formi.

Iz obrazloženja:

Prije svega iz činjeničnog utvrđenja da je ostaviteljica izjavila da je njena želja, koju je i ranije na isti način izražavala, da svoju imovinu ostavi tužiteljici i da će kroz nekoliko dana ići u sud da sačini testament, ili darovni ugovor, u korist tužiteljice, nedvojbeno prizlazi da nema testameta. (Član 65. Zakona o nasljeđivanju), pa ni ugovora o darovanju, već da je ostaviteljica imala samo namjeru da raspoloži zaostavštinu u korist tužiteljice.

Pravlan je zaljučak nižestepeni sudova da u vrijeme davanja usmene izjave ostaviteljicu nisu sprečavale izuzetne prilike da izjavi redovni testament, dva dana prije naprasne smrti jer je utvrđeno da je bila "kretna i za svoje godine i prilike prilično čila" te "a je uoči same svoje smrti radila na poljoprivrednom imanju". S obzirom da je ostaviteljica živjela u selu udaljenom svega 10 km od sjedišta suda, povezanom autobuskom linijom, nije bilo nikakve prepreke da prije svrta izjavi testament pred sudom.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 416/86 od 19.2.1987. godine)

66.

Član 17. stav 4. Osnovnog zakona o usvojenju Sada čl. 153—157. I 191.Porodičnog zakona

Budući da osnovi zakon o usvojenju nije poznao ustanovu potpunog usvojenja, nasljedna prava usvojenika i njegovih krvnih srodnika ostala su nedirnuta.Usvojenik gubi pravo da naslijedi krvne srodnike samo ako se poslije stupanja na snagu porodičnog zakona SR BiH novacijom ugovora o usvojenju zasnuje odnos potpunog usvojenja.

IZ obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio, a drugostepeni sud prihvatio takvo utvrđenje, da je tužiteljica, unuka ostavioca, usvojena od strane K.J. na osnovu zaključka nadležnog organa Narodnog odbora opštine i da je na osnovu tog zaključka upisana u Matičnu knjigu rođenih sa

porodičnim imenom usvojitelja NIžestepeni sudovi su zaključili da se radi o potpunom usvojenju po kome, saglasno odredbi čl. 157. Poroidčnog zakona SRBiH, prestaju međusobna prava i obaveze između usvojenika i njegovih krvnih srodnika, uključujući i pravo nasljeđivanja., pa je zbog toga odbijen zahtjev tužiteljice za utvrđenje da ima pravo na nužni nasljedni dio iza djela.

NIžestepeni sudovi su, međutim, izgubili iz vida da je odnos usvojenja između tužiteljice i usvojitelja bio zasnovan prije 9.1.1980. godine, kada je stupio na snagu Poroidčni zakona SRBiH, koji je prvi put u naš pravni sistem uveo insitut potpunog usvojenja (čl. 153-157).

Osnovni zakon o usvojenju koji je bio na snazi u vrijeme usvojenja tužiteljice nije poznavao potpuno usvojenje, niti je usvojenje uticalo na nasledna prava usvojenika prema njegovim roditeljima i drugim krvnim srođnicima (čl. 17. stav 4).

Odnos usvojenja tužiteljice nije izmijenjen nakon sutpanja na snagu Poroidčnog zakona novacijom ugovora o usvojenju (član 291.), pa tužiteljica nije izgubila pravo nasljeđivanja krvnih srodnika.

(Vrhovni sud BiH, br. Rev. 415/86 od 12.2.1987. godine)

67.

Čl. 2. I 142. Zakona o nasljeđivanju

I. 257. Porodočnog zakona

Pravo bračnog druga na izdvajanje dijela iz zajedničke tekovine, srazmjerno svom doprinosu, prelazi na nasljednike, a tužba prema nasljednicima ne zastarjeva.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je odbio tužbeni zahtjev s obrazloženjem da se radi o nasljedničkoj tužbi, a da je tužena savjesni držalac ostavine, pa da je u smislu člana 144. Tadašnjeg Saveznog zakona o nasljeđivanju – (sada član 142. Zakona o nasljeđivanju SRBiH) nastupila zastara prava tužilaca da zahtijevaju ostavinu. S druge strane se ističe da tužioci ne bi bili aktivno legitimisani na podnošenje vlasničke tužbe.

Osnovano se u žalbi prigovara da je pogrešno primijenjeno materijalno pravo. Tužioci zasnivaju tužbeni zahtjev na navodima da su njihovi roditelji Bogdan i Mara za vrijeme trajanja bračne zajednice, zajedničim radom i sredstvima, izgraidli kuću. U ostavinskom postupku iza pokojnog Bogdana, proglašeni su nasljednicima surpua Mara i njihova djeca – tužioci i njihov brat Risto koji je kasnije umro pa su ga naslijedili – sa ½ njegova supruga (tužena) a sa drugom polovinom tužioci i njihova majka Mara. Kasnije je umrla i Mara, a nju su naslijedili tužioci. Kako pokojna Mara za života svog supruga, a ni u ostavinskom postupku iza njega nije istakla zahtjev za izdvajanje svog dijela iz zajedničke tekovine stečene radom u bračnoj zajednici, to pravo, koje nemože zastarjeti, prešlo je na tužioce po osnovu nasljeđivanja (član 2. Zakona o nasljeđivanju). U ovoj parnici tužioci ističu upravo taj zahtjev: da se iz zaostavštine njihovog oca izdvoji dio koji je srazmjeran doprinosu njihove pokojne majke u sticanju zajedničke tekovine. Tužioci, dakle, ističu vlasnički zahtjev, a ne nasljedno – pravni zahtjev koji se ostvaruje nasljedničkom tužbom podložnom zastarijevanju po odredbama zakona o nasljeđivanju. Ovaj zahtjev se može isticati i nakon pravosnažnog okončanja ostavinskog postupka.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 25/87 od 19.3.1987. godine)

PORODIČNO PRAVO

68.

Član 139. Porodičnog zakona

Sud može odlučiti da svaka stranka snosi svoje parnične troškove i kada je tužbeni zahtjev za utvrđenje očinstva odbijen pošto je vještačenjem isključeno očinstvo tuženog, ali samo ako je tuženi svojim ponašanjem dao povoda za tužbu.

Iz obrazloženja:

U obrazloženju odluke o torškovima prvostepeni sud je naveo da bi obavezivanje tužiteljice na naknadu troškova spora pretjerano opteretilo i onako oskudna sredstva za zadovoljenje potreba zakonske zastupnice i malodobne tužiteljice, odnosno da bi time bila ugrožena egzistencija malodobne tužiteljice i da je stoga opravdana primjena principa pravičnosti.

Prvostepeni sud je propustio da cijeni da li je tuženi dao povoda za podnošenje tužbe. Bilo bi opravdano donošenje pobijane odluke samo u situaciji ako je tuženi svojim ponašanjem dao povoda za podnošenje tužbe za utvrđenje očinstva, a ne i u protivnom jer za primjenu navedenog pravila, nije dovoljno samo ocjena materijalnih mogućnosti parničnih stranaka, odnosno tužiteljice i njene majke, nego i okolnosti na koju je ukazano u ovom rješenju.

U situaciji kada utženi svojim ponašanjem nije dao povoda za podnošenje tužbe, nema mjesta primjeni principa pravičnosti iz člana 139. Porodičnog zakona SRBiH.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Gž. 17/87 od 19.3.1987. godine)

69.

Čl. 239. I 257. Porodičnog zaona

Sud će i kada odlučuje o izmjeni odluke o plaćanju supružanskog izdržavanja zbog izmijenjenih okolnosti, paziti da ne pređe granice materijalnih mogućnosti bračnog druga obvezanog na plaćanje izdržavanja.

(Vrhovni sud BiH, broj rev. 494/86 od 16.4.1987. godine)

70.

Član 250. Porodičnog zakona**Član 361. stav 1. I član 372. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima**

Pravo nezbirnute majke djeteta da traži izdržavanje od vanbračnog oca za vrijeme od tri mjeseca prije porođaja dospijeva sa rođenjem djeteta, a potraživanje izdržavanja u trajanju od godinu dana nakon rođenja djeteta dospijeva obročno (mjesečno) od kada teče trogodišnji rok zastarjelosti potraživanja.

Iz obrazloženja:

Prema utvrđenom činjeničnom stanju tužiteljica nije imala stalnih izvora prihoda, ni dovoljno sredstava za život, ni prije ni poslije porođaja. Zato su niži sudovi pravilno primijenili materijalno pravo kada su joj, u skladu sa odredbom člana 250. Porodičnog zakona, dosudili sredstva za izdržavanje što je dužan plaćati tuženi kao vanbračni otac djeteta.

Neosnovan je prigovor zastarjelosti potraživanja jer ono nastaje tek rođenjem vanbračnog djeteta, za protekli tromjesečni period, a zastara potraživanja izdržavanja za narednu godinu dana, teče od svakog dospelog obroka, i zastarijeva u roku od tri godine od dospijeca (član 372. Zakona o obligacionim odnosima).

(Vrhovni sud BiH, broj Gž.251/87 od 20.4.1987. godine)

71.

Član 282. Porodičnog zakona

Potraživanje naknade dijela troškova izazvanih trudnoćom i porođajem pripada majci vanbračnog djeteta a ne samom djetetu.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Gž. 216/86 od 12.2.1987. godine)

72.

Član 264. St.2. i 4. Porodičnog zakona

Imovina stečena po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju smatra se zajedničkom imovinom bračnih drugova, iako je samo jedan bračni drug zaključio ugovor, ukoliko drugi bračni drug ličnim radom ili trošenjem sredstava iz posebne odnosno zajedničke imovine, učestvovao u izvršenju ugovorene obaveze izdržavanja.

Iz obrazloženja:

Imovina stečena po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju smatra se zajedničkom imovinom bračnih drugova, iako je samo jedan bračni drug zaključio ugovor, ukoliko je drugi bračni drug svojom posebnom ili zajedničkom imovinom, odnosno ličnim radom, učestvovao u izvršavanju ugovorne obaveze izdržavanja. Kako je utvrđeno da tužilac u izdržavanju oca tužene nije učestvovao svojim ličnim radom, niti posebnom imovinom, a za izdržavanje oca tužene nisu trošeni ni prihodi od zajedničke imovine stranaka, njegov zahtjev za utvrđenje udjela u imovini stečenoj po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju nije osnovan kako to pravilno ocjenjuju nižestepeni sudovi, pri tome je drugostepeni sud pravilno ocijenio irelevantnim žalbene navode da je tužilac izdržavao oca tužene 5 godina prije zaključenja ugovora, opravdano nalazeći da to nije bilo u izvršenju ugovora o doživotnom izdržavanju na osnovu kojeg su stečene predmetne nekretnine (u ovom slučaju tužilac bi imao pravo da traži novčanu naknadu po osnovu člana 258. Porodičnog zakona SR BiH i 218. Zakona o obligacionim odnosima, od lica koja su prema ocu tužene imala zakonsku obavezu izdržavanja).

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 470/86 od 12.3.1987. godine)

NADLEŽNOST

73.

Član 50. Zakona o sudovima udruženog rada

Član 34. stav 1. Tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima

Redovni sud je nadležan za suđenje o zahtjevu za vraćanje zajma iz sredstava kase uzajamne pomoći u organizaciji udruženog rada, jer taj pravni odnos ne spada u kategoriju međusobnih

odnosa o samoupravnim pravima i obavezama radnika iz člana 50. Zakona o sudovima udruženog rada.

Iz obrazloženja:

IZ činjeničnog supstrata tužbe i sadržaja spisa slijedi da se u konkretnom slučaju radi o zahtjevu za vraćanje sredstava primljenih iz kase uzajamne pomoći kojom upravljaju njeni članovi.

To znači da se ne radi o sporu koji po članu 50. Zakona o sudovima udruženog rada sapada u nadležnost tih sudova, već o sporu za čije je presuđenje nadležan redovni sud (član 34. stav 1. Tačka 1-c Zakona o redovnim sudovima).

(Vrhovni sud BiH, broj R. 115/87 od 29.5.1987. godine)

74.

Članovi 16. I 17. Zakona o parničnom postupku

Član 299. Zakona o udruženom radu

Član 34. stav 1. Tačka 1-c. Zakona o redovnim sudovima

Redovni sudovi su nadležni da sude u sporu nastalom povodom ispunjenja ugovora o kratkoročnom kreditu zaključenom između zemljoradnika i osnovne organizacije kooperanata u okviru privremene saradnje koju ima u vidu odredba člana 299. Zakona o udruženom radu.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj R. 246/86 od 19.2.1987. godine)

75.

Članovi 17. I 21. Zakona o parničnom postupku

Članovi 372. I 384. Zakona o udruženom radu

Organizacije udruženog rada mogu samoupravnim sporazumom o udruživanju u radnu, odnosnosloženu organizaciju udruženog rada, predvidjeti da će i međusobne sporove iz poslovnih – obligacionih odnosa rješavati unutrašnja arbitražna, u takvom slučaju redovni sud se mora oglasiti stvarno nenadležnim za odlučivanje o sporu.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 406/86 od 18.2.1987. godine)

76.

Članovi 372, 384. I 385. Zakona o udruženom radu

Osnovne organizacije udruženog rada dužne su da međusobne sporove iz poslovnih odnosa raspravljaju pred unutrašnjom arbitražom složene organizacije udruženog rada, ako je tako predviđeno samoupravnim sporazumom o udruživanju radnih organizacija u služenu organizaciju, te ako je sporazumom o udruživanju i statutom složene organizacije predviđen sastav arbitraže i osnove postupka pred njom.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 344/86 od 27.1.1987. godine)

77.

Član 372. Zakona o udruženom radu

Unutrašnje arbitraže ustanovljene samoupravnim sporazumom o udruživanju u radnu, odnosno složenu organizaciju udruženog rada, radi rješavanja sporova iz međusobnih poslovnih (obligacionih) odnosa učesnika sporazuma, nadležne su da odlučuju i o sporu o sporednom potraživanju iz ugovora o isporuci robe ili izvršenju usluge, kao što je npr. Spor o plaćanju zateznih kamata zbog neblagovremenosti isplate cijene.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 347/86 od 27.1.1987. godine)

78.

Čl. 40, 595, 597. I 539. Zakona o udruženom radu

Po zakonu o udruženom radu radnički savjet organizacije udruženo rada nema nadležnost samoupravne arbitraže, niti mu takvu nadležnost može dati statut ili drugi samoupravni opšti akt organizacije udruženog rada, jer su njegove funkcije inkompatibilne sa funkcijom suđenja koju u našem sistemu vrše redovni i samoupravni sudovi.

Iz obrazloženja:

Ustavni je princip da sudsku funkciju u našem sistemu jedinstva vlasti radničke klase vrše sudovi – redovni ilisamoupravni. Među samoupravne sudove se ubrajaju arbitraže, uključujući i unutrašnje arbitraže kao oblik samoupravnog sudovanja u organizacijama udruženog rada.

Radnički savjet je organ samoupravljanja u organizaciji udruženog rada – njegova prava i dužnost su načelno utvrđena u članu 100. Ustava SFRJ, a pobliže razrađena u Zakonu o udruženom radu, pojedinačno za osnovnu, radnu i složenu organizaciju udruženog rada (čl. 495. 527. I 539). Prema ustavnim i zakonskim odredbama ne proizilazi da je radnički savjet ovlašten da presuđuje o sporovima koji nastanu u oblasti društveno . ekonomskih i drugih samoupravnih odnosa. U načelu su funkcije radničkog savjeta inkompatibilne sa funkcijom suđenja koja u našem sistemu pripada sudovima.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 50/86 od 12.3.1987. godine)

PARNIČNI POSTUPAK

79.

Član 52. Zakona o parničnom postupku

Za suđenje o zahtjevu na za naknadu štete nastale gubitkom robe u prevozu nadležni sud na čijem području je gubitak utvrđen, ako iz navoda u tužbi i priloga ne proizilazi da je do gubitka robe došlo u nekom mjesto van područja suda kome je podnesena tužba.

Iz obrazloženja:

Tužilac je u tužbi naveo da nasležnost prvostepenog suda zasniva po mjestu prouzrokovanja štete u smislu člana 52. Zakona o parničnom postupku (u daljem tekstu : ZPP) pošto je šteta utvrđena kod primaoca robe koji ima sjedište u Maoči, mjestu na području Okružnog (sada Višeg) suda u T.

Prvostepeni sud je pošao od pogrešnog stanovišta da tužilac nije mogao njemu podnijeti tužbu, s obzirom da tuženi ima sjeditše u Z, pa je u smislu člana 48. stav 2. ZPP mjesno nadležan Okružni privredni sud u Z. Ovo zbog toga, što je iz navoda tužioca u tužbi i priloga uz tužbu vidljivo da je šteta prouzrokovana u toku prevoza robe na relaciji Rijeka – Maoča od strane osiguranika tužioca i da je upravo na području Okružnog suda T., utvrđena šteta koja se sastoji od gubitka dijela robe koja je bila osigurana u prevozu, a koju štetu je tužilac namirio osiguraniku. U takovm slučaju prvostepeni sud je bio dužan da u predmetu raspravljanja kao mjesno i stvarno nadležan sud u smislu člana 52. Zakona o parničnom postupku, pa se stoga nije mogao oglasiti nenadležnim.

Pogrešan je stav prvostepenog suda da bi tek trebalo utvrditi da li je i gdje nastala šteta na robi u prevozu, radi ocjene nenadležnosti po članu 52. Zaona o parničnom postupku. Mjesnu nadležnost, u smislu člana 15. Zaona o parničnom postupku, sud utvrđuje na osnovu navoda iz tužbe i priloga uz tužbu, a ne na osnovu provođenja dokaza.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 448/86 od 18.3.1987. godine)

80.

Član 52. St. 1. I 3. Zakona o parničnom postupku

Za suđenje o regresnom zahtjevu osiguravača za naknadu štete nastale neurednim izvršenjem ugovora o prevozu robe u drumskom saobraćaju nadležan je i sud na čijem području je šteta nastala (Na čijem području je utvrđeno oštećenje robe u transportu).

IZ obrazloženja:

U smislu člana 52. stav 1. U vezi sa stavom 3. Zakona o parničnom postupku, za suđenje o sporovima za naknadu štete, nezavisno od toga da li je prouzrokovana protivpravnom radnjom ili povredom obaveze iz ugovora, nadležan je orod suda opšte mjesne nadležnosti i sud na čijem području je šteta učinjena. Ovo pravilo se primjenjuje i kod regresnih zahtjeva osiguravača, kakav je konkretni.

Obzirom da je tužilac opredijelio da podnese tužbu sudu na čijem je području šteta nastala (oštećenje robe utvrđeno je uskladuštu primaoca u B.Š.), to je u smislu člana 52. St. 1. I 3. ZPP, za suđenje u ovoj pravnoj stvari nadležan Viši sud u D., pa je prvostepeni sud pogrešno postupio kada se oglasio mjesno nenadležnim za postupanje u ovoj pravnoj stvari.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 5/87 od 27.5.1987. godine)

81.

Član 70. Zakona o parničnom postupku

Sud ugovorene mjesne nadležnosti dužan je da usvoji prigovor mjesne nenadležnosti koji je podnio tuženi u prigovoru na platni nalog ako je tužilac iza podnošenja tužbe priložio u spis ugovor o prorogaciji mjesene nadležnosti.

(Rješenje vrhovnog suda BiH, broj Pž. 16/87 od 27.5.1987. godine)

82.

Čl. 87. I 88. Zakona o javnom informisanju

Kada javno glasilo odbije da objavi ispravku informacije, prema sadašnjem zakonu o javnom informisanju, tužba za isplavku se podnosi protiv javnog glasila, a ne protiv dopisnika ili glavnog urednika.

Iz obrazloženja:

Tuženi dopisnik i glavni i odgovorni urednik nisu pasivno legitimisani u parnici po tužbi radi objavljivanja ispravke informacije u javnom glasilu. Prema odredbi člana 110. Zakona o javnom informisanju (stupio na snagu 2. Avgusta 1986. Godine) koji je bio na snazi u vrijeme kada je objavljen pomenuti komentar i "reagovanje" u listu "Šn", kada javno glasilo odlučuje da ne objavi ispravku, dužno je da o tome obavijesti savjet i podnosioca ispravke a savjet je dužan, prema sadašnjem zakonu, da u roku od 15 dana razmotri razloge odbijanja objavljivanja ispravke i da o tome obavijesti podnosioca, ispravke informacije (član 87). Kada javno glasilo definitivno odbije da objavi informaciju, ili je ne objavi na odgovarajući način i u predviđenom roku, podnosilac ima pravo da podnese tužbu višem sudu na čijem području se nalazi sjedište glasila (član 88. stav 1.). Prema tome, po novom zakonu tužiocu su mogli podnijeti tužbu radi objavljivanja ispravke informacije samo protiv javnog glasila, a ne protiv izvještača, odnosno glavnog i odgovornog urednika.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 49/87 od 29.5.1987. godine)

83.

Član 78. Ranijeg zakona o informisanju**Čl. 86-88. Sadašnjeg zakona o javnom informisanju****Član 192. Zakona o parničnom postupku**

Tužba radi objavljivanja ispravke informacije o javnom glasilu, ukoliko je podnijeta protiv glavnog urednika u prekluzivnom roku od 30 dana, u skladu sa odredbama ranijeg zakona o javnom informisanju, može se preinačiti tako što se umjesto glavnog urednika tuži javno glasilo, u skladu sa odredbama sadašnjeg zakona o javnom informisanju.

Iz obrazloženja:

Tužilac je podnio tužbu radi ispravke informacije u novinama. Tužba je u skladu sa odredbama ranijeg zakona o javnom informisanju, podnijeta protiv glavnog urednika.

Ukoliko se u ponovnom postupku utvrdi da je tužba podnijeta u prekluzivnom roku od trideset dana, tužilac može da preinači tako što će umjesto glavnog urednika, koji je inače prešao u drugu redakciju, u skladu sa sadašnjim zakonom o javnom informisanju tužiti javno glasilo (član 88. Zakona o javnom informisanju).

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 171/86 od 13.3.1987. godine)

84.

Član 78. Ranijeg Zakona o informisanju**Član 358. St. 1. I 3. Zakona o parničnom postupku**

U parnici radi objavljivanja ispravke informacije u novinama, ako je tužen glavni urednik u skladu sa odredbama ranijeg zakona o javnom informisanju, izdavač nije ovlašten da izjavi žalbu protiv presude.

Iz obrazloženja:

Tužilac je podnio tužbu, u skladu sa odredbom člana 78. Tada važećeg Zakona o

Informisanju ("Službeni list SRBiH", broj 34/77), protiv glavnog urednika, pa je žalba protiv presude koju je izjavio izdavač odbačena po odredbama člana 358. Zakona o parničnom postupku, kao žalba koju je podnijelo neovlašteno lice.

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 214/86 od 13.3.1987. godine)

85.

Član 113. St. 2. I 3. Zakona o parničnom postupku

Žalba protiv presude je blagovremeno podnesena ako je izjavljena telegramom predatim pošti posljednjeg dana roka za izjavu žalbe, a potpisani pismeni podnesak sa obrazloženjem žalbe upućen sudu poštom preporučeno trećeg dana od dana predaje telegrama pošti.

Iz obrazloženja:

Prema odredbi člana 113. stav 1., ZPP-a, kad se podnesak uputi telegrafskim putem, dan predaje telegrama pošto smatra se danom predaje sudu. Ako je takav podnesak nepotpun smatra se, po odredbi člana 113. stav 3. ZPP-a, da je podnesen u roku ako uredan podnesak (u konkretnom slučaju potpisano obrazloženje žalbe), bude upućen sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje telegrama pošti.

Kako u konkretnom slučaju žalba protiv prvostepene presude izjavljena telegramom u roku od osam dana od dana prijema presude, a potpisano obrazloženje upućeno sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje telegrama pošti, to je žalba tužioca protiv prvostepene presude blagovremeno podnesena.

(Rješenje Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 426/86 od 22.4.1987. godine)

86.

Član 138. stav 2. I član. 95. Zakona o parničnom postupku

Zamjenička punomoć za zastupanje u parničnom postupku, ako ne sadrži ograničenje, daje ovlaštenje zamjeniku za ulaganje žalbe protiv sudske odluke, pa je sud postupao u skladu sa zakonom o parničnom postupku kada je prvostepenu presudu dostavio zamjeniku punomoćnika.

Iz obrazloženja:

Prvostepena presuda je dostavljena, u skladu sa odredbom člana 138. Stv 2. Zakona o parničnom postupku, zamjeniku punomoćnika tužioca, jer u zamjeničkoj punomoći nisu ograničena njegova ovlaštenja, pa je u tom slučaju zamjenik ovlašten da izjavi žalbu protiv presude.

Zamjenik punomoćnika je primio presudu bez primjedbi, ne dajući sudu na znanje da mu je opozvana punomoć, o čemu do tada sudu nije bio obaviješten na drugi način. Prilikom dostavljanja presude sud se rukovodio činjenicom da je zamjenik punomoćnika učestvovao u prvostepenom postupku i da je zbog toga najbolje informisan o pravno relevantnom činjeničnom stanju, pa je s obzirom na kratkoću roka za žalbu (tri dana) cjelishodno da se baš njemu dostavi presuda, da bi se žalba mogla izjaviti u roku,.

Zamjeniku punomoćnika je moralo biti poznato, iz iskustva, da pošta od Sarajeva do Beograda, redovno putuje dva dana ali da su kod običnih pošiljki pošiljki moguća prekoračenja, u kom slučaju punomoćnik tužioca neće biti u mogućnosti da izjavi žalbu u

zakonskom roku. Kada je zamjenik punomoćnika primio presudu, iako mu je prethodno opozvana punomoć, ne dajući to sudu na znanje, mogao je održati rok za žalbu i na taj način što je sam mogao izjaviti žalbu telegramom, ili je mogao to učiniti punomoćnik tužioca, po njegovoj telegrafskoj obavijesti o sadržini presude, i na taj način produžiti rok za žalbu, za još tri dana (član 113. stav 3. ZPP). Kada se zamjenik punomoćnika koji se profesionalno bavi zastupanjem (advokat) nije koristio procesnim institutima da održi rok za žalbu, pravilno je zaključio prvostepeni sud da ne postoje opravdani razlozi za povraćaj u pređašnje stanje zbog propuštanja roka (član 117. stav 1. ZPP).

(Vrhovni sud BiH, broj Gž. 37/87 od 17.4.1987. godine)

87.

Član 138. stav 1. Zakona o parničnom postupku

U slučaju kada je sud, suprotno odredbi iz člana 138. stav 1. ZPP-a, dostavio presudu stranci, umjesto njenom punomoćniku, rok za žalbu ne teče, pa se žalba ne može smatrati neblagovremenom.

Iz obrazloženja:

Kada stranka ima punomoćnika dostavljanje svih sudskih pismena vrši se punomoćniku (član 138. stav 1. ZPP), pa kada je dostavljanje prvostepene presude – suprotno navedenoj odredbi – izvršeno lično stranci, umjesto njenom punomoćniku, rok za žalbu ne može da teče. Stoga se žalba izjavljena po proteku roka od petnaest dana od dostavljanja presude stranci lično, smatra blagovremenom.

(Vrhovni sud BiH, broj Gvl. 7/87 od 14.5.1987. godine)

88.

Član 358. stav 3. I član 367. Zakona o parničnom postupku

Nedozvoljena je žalba tuženog na presudu kojom je tužbeni zahtjev odbijen, pa i kada tuženi nije zadovoljan razlozima kojima se obrazlaže odbijanje tužbenog zahtjeva.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 447/86 od 18.3.1987. godine)

89.

Član 206. stav 2. I član 208. U vezi sa članom 333. stav 1. I članom 349. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Nedozvoljeno je miješanje u parnicu nakon što su se parnične stranke, poslije objavljivanja presude, odrekle prava na žalbu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 418/86 od 19.2.1987. godine)

90.

Član 208. Zakona o parničnom postupku

Umještač je ovlašten da preduzme parničnu radnju u roku u kojem bi tu radnju bila ovlaštena da preduzme stranka kojom se pridružio, što znači da se rok za žalbu ne računa od dana kada

je umješaću dostavljena prvostepena presuda, nego od dana kada je ta presuda dostavljena stranci kojoj se pridružio.

Iz obrazloženja:

Prvostepenim rješenjem odbačena je žalba umješaća kao neblagovremena, primjenom odredbe člana 358. Zakona o parničnom postupku, jer je izjavljena po isteku roka od petnaest dana, računajući od dana kada je umješać primio prvostepenu presudu.

Odredbom lana 208. Zakona o parničnom postupku propisano je da je umješać ovlašten da u roku parnice stavlja prigovore i preduzima sve ostale parnične radnje u rokovima u kojima bi te radnje mogla da preduzme stranka kojoj se pridružio. Iz navedene odredbe proizilazi zaključak da umješać može izjaviti žalbu sve dok za stranku kojoj se pridružio teče rok za žalbu. Ovo zbog toga što umješać preduzima parnične radnje za stranku a samo posredno štiti svoj pravni interes.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 517/86 od 14.5.1987. godine)

91.

Član 338. Zakona o parničnom postupku

NIje nerazumljiva i nejasna izreka prvostepene presude da se tužbeni zahtjev odbija, bez bližeg navođenja u izreci sadržaja tužbenog zahtjeva, ako je u obrazloženju presude sadržaj tužbenog zahtjeva u cjelini reproductivan.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Rev. 488/86 od 16.4.1987. godine)

92.

Član 382. stav 1. Zakona o parničnom postupku

Budući da se revizija može izjaviti samo protiv pravosnažne odluke donesene u drugom stepenu, nedozvoljena je revizija protiv rješenja o ukidanju presude donijete u prvom stepenu,.

Iz obrazloženja:

Revizija se, po Zakonu o parničnom postupku, može izjaviti samo protiv pravosnažne odluke donijete u drugom stepenu (član 382. stav 1.). Kako tužena revizijom pobija samo onaj dio drugostepene odluke kojom nije pravosnažno odlučeno o tužbenom zahtjevu: da tužena izgradi pristupni put ili plati novčanu protuvrijednost tužiocu, jer je u tom dijelu prvostepena presuda ukinuta i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje, ovaj sud je odbacio reviziju kao nedozvoljenu.

(Vrhovni sud BiH, broj Rev. 493/86 od 16.4.1987. godine)

93.

Član 2. stav 1, član 469. I 485 Zakona o parničnom postupku

Čl. 103, 105. I 109. Zakona o obligacionim odnosima

Sud pazi po službenoj dužnosti na punovažnost ugovora o izbranom sudu, u granicama zahtjeva za poništenje presude toga suda, pa kada nađe da je ništav ugovor, poništiće presudu

u onom dijelu koji je obuhvaćen tužbom i u slučaju da tužilac neosnovano ističe neki drugi razlog za poništenje.

Iz obrazloženja:

Budući da u SRBiH nije donesen Zakon o samoupravnim sudovima, u smislu člana 234. stav 2. Ustava SRBiH, ne postoje zakonski osnovi da pravna lica ugovorom obrazuju samoupravni sud za pojedini slučaj radi rješavanja sporova iz konkretnog pravnog odnosa.

Domaće i strano fizičko ili pravno lice mogu ugovoriti nadležnost stalnog izbranog suda ili izbranog suda ad hoc, za spor o pravima kojima slobodno raspolazu (član 469. stav 1. Zakona o parničnom postupku).

Organizacije udruženog rada mogu sporove iz međusobnih odnosa koje samostalno uređuju, ili koji proizlaze iz prava kojima slobodnu raspolazu, iznositi samo pred stalne izbrane sudove pri privrednim komorama i drugim organizacijama predviđenim zakonom (član 469. St. 2. I 5. Zakona o parničnom postupku).

Zbog toga, iako je punovažan generalni ugovor o građenju zaključen između parničnih stranaka, ništava je odredba koja glasi:

“Ako dođe do spora po ovom ugovoru ili po ugovorima koji će se zaključivati na osnovu ovog ugovora, naručilac i izvođač će formirati arbitražu...” član 105. Zakona o obligacionim odnosima.

U ovom postupku, tužilac traži poništenje samo onog dijela presude arbitražne komisije obrazovane u smislu citirane ništave klauzule iz ugovora o građenju, iz razloga predviđenih u članu 485. Tač. 3. I 4. Zakona o parničnom postupku.

Sud ne može poništiti presudu izbranog suda ako to ne zahtijeva stranka, a u slučaju kada stranka podnese tužbu za poništenje, sud je vezan tužbenim zahtjevom (član 2. stav 1. ZPP), pa ne može poništiti presudu izbranog suda preko granice tog zahtjeva.

Sud, međutim, pazi po službenoj dužnosti na punovažnost ugovora o izbranom sudu, u granicama zahtjeva za poništenje presude, pa kada nađe da je ništav taj ugovor, poništiće presudu u onom dijelu koji je obuhvaćen tužbom i u slučaju da tužilac neosnovano ističe neki drugi razlog za poništenje.

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 202/87 od 27.5.1987. godine)

IZVRŠNI POSTUPAK

94.

Član 210. Zakona o obligacionim odnosima

Član 59. Zakona o izvršnom postupku

Dužnik od koga je u izvršnom postupku naplaćena zatezna kamata po stopi određenoj u platnom nalogu ne može u parnici tražiti vraćanje, iako je stopa zatezne kamate bila određena u većem obimu od zakonom dopuštenog.

Ako platni nalog i rješenje o izvršenju budu ukinuti, dužnik može u parnici zahtijevati vraćanje naplaćenog tek po proteku rokova za pokretanje postupka protiv izvršenja.

Iz obrazloženja:

Prvostepeni sud je utvrdio da su u izvršnom postupku provedenom na osnovu sudske odluke (platnog naloga) naplaćene kamate od tužioca, po stopi na koju je glasio platni nalog, pa je na utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenio materijalno pravo kada je tužioca odbio sa tužbenim zahtjevom, jer ne postoji sticanje bez osnova na strani tuženog s obzirom da je sudska odluka činila pravni osnov obaveze tužioca.

Ako je i tačno da tužilac nije primio sudsku odluku (platni nalog) na osnovu koje je provedeno izvršenje i da je podnio prigovor protiv rješenja o izvršenju, ne postoji obaveza tuženog da vrati ono što je od tužioca naplaćeno.

Samo nakon eventualnog ukidanja klauzule pravosnažnosti platnog naloga i ukidanja platnog naloga u dijelu odluke o kamatama po stopi koja prelazi 7,5%, kao i rješenje o izvršenju, u postupku protiv izvršenja može se tražiti povrat naplaćenog (član 59. Zkona o izvršnom postupku), a do isteka roka iz ovog propisa tužilac ne može svoje potraživanje ostvariti u parničnom postupku.

(Presuda Vrhovnog suda BiH, broj Pž. 430/86 od 18.3.1987. godine)

UPRAVNO	RAČUNSKI SPOR
----------------	----------------------

95.

Čl. 8,9,10. I 24. Zakona o oprezivanju proizvoda i usluga u prometu

Član 34. Pravilnika o primjeni poreskih stopa i o načinu vođenja evidencije, obračunavanja i plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga.

Kupci reprodukcionog materijala na koji nisu platili porez na promet dužni su da vode robnu knjigovodstvenu ili vanknjigovodstvenu evidenciju o količinama, vrstama i načinu utroška tog materijala, jer su u obavezi da plate porez na promet finalnog proizvoda, sem u slučaju kada je materijal utrošen u izgradnju, održavanje ili opravku građevinskog objekta.

Iz obrazloženja:

Članom 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oprezivanju proizvoda i usluga u prometu ("Službeni list SFRJ", broj 5/80) dopunjene su odredbe člana 10. Zakona tako što je kupac reprodukcionog materijala, nabavljenog bez plaćanja poreza na promet proizvoda, dužan da obračuna i uplati ropisani porez na promet proizvoda i na cijenu reprodukcionog materijala za koji nije obezbijedio evidenciju iz stava 1. Člana 10. (evidencija o količinama i vrstama proizvoda, uz obezbjeđenje dokumentacije o kretanju i utrošku tih proizvoda).

U smislu člana 23. stav 4. Zakona o oprezivanju proizvoda i usluga ("Službeni list SFRJ", broj 33/72, sa kasnijim izmjenama i dopunama) – član 24. stav 4. Prečišćenog teksta . ("Službeni list SFRJ" broj 43/83) organizacija udruženog rada koja kupuje materijal za reprodukciju bez plaćanja poreza na promet dužna je da u svom knjigovodstvu, a po potrebi i vanknjigovodstvenoj evidenciji, obezbijedi podatke o njihovoj nabavci, kretanju i utrošku i evidenciju o gotovim proizvodima izrađenim od kupljenog materijala, a u smislu člana 34. Posljedni stav Pravilnika o primjeni poreskih stopa i o načinu vođenja evidencije, obračunavanja i plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga ("Službeni list SFRJ", broj 21/80), kupci reprodukcionog materijala su dužni da vode robnu knjigovodstvenu ili vanknjigovodstvenu evidenciju o količinama i vrstama proizvoda nabavljenih bez plaćanja poreza na promet tih proizvoda te o njihovom kretanju i utrošku.

Iz navedenih propisa slijedi da tužilac nije morao voditi neku posebnu evidenciju van robnog (materijalnog knjigovodstva, ali je u okviru materijalnog knjigovodstva morao posebno evidentirati koje proizvode je nabavio bez plaćanja poreza na promet i kada, te na koji način su ti proizvodi utrošeni.

Prvostepeni sud je morao utvrditi da li je tužilac bio dužan da plati porez na promet za isporučene predmete građevinske stolarije koje je izrađivao u vlastitoj radionici od nabavljenog reprodukcionog materijala, imajući u vidu da se plaća porez na promet finalnog proizvoda izrađenog od reprodukcionog materijala navedenog u članu 8. stav 1. Tačka 1. Zakona o oprezivanju proizvoda i usluga u prometu (član 9. stav 1. Tačka 1. Prečišćenog teksta), a ne plaća samo ako se radi o materijalu za izgradnju, održavanje i opravku građevinskog objekta koji se troši prilikom tih radova (član 8. stav 1. Tačka 4. Odnosno član 9. stav 1. Tačka 4. Prečišćenog teksta citiranog zakona).

(Vrhovni sud BiH, broj Pž. 350/86 od 27. Maja 1987. Godine)

NAČELNI STAVOVI

Usvojeni na XXXIII zajedničkoj sjednici Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova i Vrhovnog vojnog suda održanoj 29. Maja 1987. Godine u Bugojnu.

Zatezna kamata na naknadu nenovčane materijalne štete dosuđenu u novcu prema cijenama u vrijeme presuđenja teče od dana donošenja prvostepene presude kojom je visina naknade određena.

I

Ako je oštećenik sam otklonio štetu prije donošenja sudske odluke, zatezna kamata teče od dana kad je šteta otklonjena, odnosno kad su učinjeni troškovi radi otklanjanja štete.

II

1. Zatezna kamata na pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete teče od dana donošenja prvostepene presude kojom je naknada određena.
2. Prilikom odlučivanja o visini pravične novčane naknade sud će uzeti uobzir i vrijeme proteklo od nastanka štete do donošenja odluke, ako dužina čekanja na satisfakciju i druge okolnosti slučaja to opravdavaju.

ZAKLJUČCI

Sa savjetovanja građanskih i građansko privrednih odjeljenja Saveznog suda, vrhovnih sudova i republika i autonomnih pokrajina i Vrhovnog vojnog suda održanog 27. I 28. Maja 1987. Godine u Bugojnu

I

O ustanovljenju stvarne službenosti na osnovu člana 53 stav 1. Zakona o osnovnim svojinsko – pravnim odnosima redovni sudovi su nadležni da odlučuju i u drugim slučajevima, a ne samo prilikom diobe stvari, ako za određene slučajeve zakonom nije propisana nadležnost drugog državnog organa.

II

Zastarjelosti potraživanja cijene radova po ugovoru o građenju počinje teći prvog dana poslije dana kad je izvođač radova mogao na osnovu konačnog obračuna zahtijevati isplatu

Bez obzira da li je ugovoreno plaćanje putem privremenih situacija.

III

1. U sporu povodom ništavog ugovora, bilo da je predmet spora zahtjev za restituciju, zahtjev za izvršenje ugovora ili pobijanja njegove punovažnosti, sud može po službenoj dužnosti primijeniti odredbu člana 104. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima o oduzimanju predmeta ništavog ugovora u korist opštine, ako ocijeni da su za to ispunjeni zakonom propisani uslovi.
2. Predmet ništavog ugovora može se oduzeti samo udijelu odnosno obimu u kome je izvršen. Ova mjera može se odrediti kako prema tuženom u parnici tako i prema tužiocu u pogledu predmeta koji je on na ime izvršenja ništavog ugovora primio, s tim što se uslovi za oduzimanje cijene za svaku ugovornu stranu prema njenoj savjesnosti i drugim okolnostima slučaja.
3. Imovinska sankcija oduzimanja predmeta ništavog ugovora može se odrediti kad za to postoje zakonski uslovi, a naročito – ako se samo na taj način mogu otkloniti štetne posljedice ugovora kojima se narušava društveni interes; ako je to potrebno radi suzbijanja masovnih društveno negativnih pojava; ako predmet ugovora objektivno predstavlja predmet krivičnog djela, kao i u drugim sličnim situacijama.

IV

Faktura u kojem povjerila zahtijeva plaćanje obračunate kamate, kad je obračun kamate sadržan u fakturi ili je priložen uz fakturu, predstavlja vjerodostojnu ispravu u smislu člana 21. Zakona o izvršnom postupku.

V

1. Kad stan koriste bračni drugovi kao sunosioci stanarskog prava, u sporu o otkazu ugovora o korištenju stana pasivno je legitimisan bračni drug kome je stan dat na korištenje, odnosno sa kojim je zaključen ugovor o korištenju stana, ukoliko zakonom republike odnosno autonomne pokrajine nije drukčije određeno.
2. Ako su tožbom obuhvaćena oba bračna druga ili drugi bračni drug stupi u parnicu kao umješać na strani tuženog, oni imaju položaj jedinstvenih suparničara. Položaj jedinstvenih suparničara imaju i drugi korisnici stana ako su i oni obuhvaćeni tožbom ili su stupili u parnicu kao umješaći.

VI

1. Kad je jedan od bračnih drugova stekao stanarsko pravo po osnovu radnog odnosa, davalac stana na korištenje, pod zakonom propisanim uslovima, ima pravo na otkaz ugovora o korištenju stana zbog prestanka radnog odnosa i kad je poslije razvoda braka po sporazumu bračnih drugova ili na osnovu odluke suda jedini nosilac stanarskog prava ostao odnosno postao drugi bračni drug, ako republičkim odnosno pokrajinskim zakonom nije drukčije određeno.
2. U tom slučaju otkaz ugovora o korištenju stana može se dati razvedenom bračnom drugu koji je ostao odnosno postao nosilac stanarskog prava, i to u roku i pod uslovima pod kojima bi se ugovor mogao otkazati ranijem bračnom drugu kome je stan dat na korištenje.

VII

1. Pravo zahtijevati izvršenje pravosnažne sudske odluke kojom je usvojen otkaz ugovora o korištenju stana i naloženo iseljenje zastarijeva po opštim pravilima Zakona o

Obligacionim odnosima, ako zakonom nije drukčije određeno.

2. Ako zakonom nije propisan rok u kome se može podići tužba za otkaz ugovora o korištenju stana pravo na otkaz prestaje po isteku razumnog roka od prestanka razloga za otkaz, kao i kad je davalac stana na korištenje (odnosno samoupravna interesna zajednica stanovanja) primio ispunjenje obaveze nosiocu stanarskog prava povodom čije docnje je otkaz mogao dati, a pri tome nije izjavio da zadržava pravo na otkaz.

STAVOVI

Zauzeti na XX jubilarnom koordinacionom sastanku viših privrednih sudova, privrednih odjeljenja vrhovnih sudova republika i pokrajina i sudova udruženog rada Bosne i Hercegovine i Vojvodine (Donji Milanovac, 10-12. VI 197)

1. PROCESNO PRAVO

1.1. Subjektivno preinačenje tužbe i procesna kamata

Kada se u parnici novooznačeni tuženi ne protivi subjektivnom preinačenju tužbe odnosno prihvatiti preinačenje tužbe i upusti se u raspravljanje o glavnoj stvari (član 192. stav 3. ZPP), od kada za njega teče procesna kamata, da li od prvobitno podnese tužbe ili od preinačenja tužbe?

Lice koje stupa u parnicu na mesto tuženog, mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se ona nalazi u trenutku kada u nju stupa. Stoga i u odnosu na novooznačenog tuženog po preinačenoj tužbi, procesna kamata teče od prvobitno podnete tužbe a ne od preinačene tužbe (član 192. stav 3. ZPP)

1.2. Rešavanje sporova putem arbitraže

Da li obligacione odnose može rešavati arbitraža određena samoupravnim sporazumom o udruživanju u radnu ili složenu organizaciju udruženog rada ako je u samoupravnom sporazumu o udruživanju predviđeno da je ova arbitraža nadležna da rešava sve sporove iz društveno – ekonomskih udruženih organizacija?

Ako je u samoupravnom sporazumu predviđeno da će organizacija udruženog rada međusobne sporove iz društveno – ekonomskih odnosa rešavati putem arbitraže, tada takva arbitraža u nedostatku posebne odredbe da je nadležan za rešavanje obligacionih odnosa, kao posebne vrste sporova (član 372. ZUR-a) nije nadležna da rešava obligacione odnose već samo sporove iz samoupravnih odnosa.

1.3. Postojanje unutrašnje arbitraže

Da li se može smatrati da je ustanovljena unutrašnja arbitraža, ako je samoupravnim sporazumom o udruživanju u radnu, odnosno složenu organizaciju udruženog rada, samo predviđeno njeno postojanje i vrsta sporova koje će rešavati, dok je statutom radne, odnosno složene organizacije udruženog rada predviđen sastav i postupak arbitraže?

Unutrašnja arbitraža postoji ako je ustanovljena samoupravnim sporazumom o udruživanju u radnu, odnosno složenu organizaciju udruženog rada, i tim sporazumom utvrđena vrsta sporova koja će rešavati, iako je sastav i postupak arbitraže propisan statutom radne, odnosno složene organizacije udruženog rada. Ovo stoga što se i statut radne, odnosno složene organizacije udruženog rada donosi većinom glasova svih radnika u svakoj osnovnoj organizaciji udruženog rada (članovi 374. I 385. Zaona o udruženom radu).

Napomena:

Ovim je dopunjen zaključak Koordinacionog sastanka privrednog sudstva Jugoslavije u Budvi održan 3-5, novembra 1977. Godine i zaključak pod 3.1. sa XVI Koordinacionog sastanka privrednog sudstva Jugoslavije u Novom Sadu održanog 6-8. Juna 1983. Godine.

1.4. Spor male vrednosti – objavljivanje presude na ročištu

Kada u sporu male vrednosti sud u skladu sa odredbom člana 466. ZPP objavi presudu odmah po zaključenju glavne rasprave a obe stranke su bile prisutne objavljivanju, mora li pored objavljene izreke, pismeno na zapisnik dati i razloge, ili je dovoljna konstatacija u zapisniku da su strankama saopšteni razlozi presude?

I u postupku u sporovima male vrednosti primenjuju se ostale odredbe ZPP-a, osim ako je u glavi o postupku u sporovima male vrednosti drukčije određeno (član 457. ZPP-a).

Stoga, kada se presuda objavljuje, sudija će javno pročitati izreku presude a saopštiti ukratko razloge presude (član 336. ZPP-a).

1.5. Platni nalog i preinačenje tužbe

Može li presudom u parničnom postupku biti održan na snazi platni nalog u odnosu na lice prema kome nije bio izdat a to lice je po osnovu subjektivnog preinačenja tužbe, posle izdavanja platnog naloga, tretirano kao tuženi u parnici?

Ukoliko dođe do subjektivnog preinačenja tužbe posle uloženog prigovora, platni nalog protiv prvobitno tuženog se ukida a protiv novooznačenog tuženog sud će u parnici odlučiti o tužbenom zahtjevu.

1.6. Prigovor na platni nalog samo u pogledu mesne nadležnosti

Kada se prigovorom protiv platnog naloga osporava samo mesna nadležnost suda, da li je takav prigovor potpun odnosno da li je dozvoljen?

Takav prigovor treba tretirati kao prigovor kojim se platni nalog osporava u celini.

1.7. Stvarna nadležnost

Koji je sud stvarno nadležan za suđenje u sporovima između PTT organizacija radi naknade za korišćenje PTT usluga odnosno PTT kapaciteta?

Za suđenje u ovim sporovima, ako suprotno zakonskoj odredbi nije zaključen samoupravni sporazum između PTT organizacija o korišćenju PTT kapaciteta, nadležni su redovni sudovi a ne sudovi udruženog rada budući da se radi o obligacionom a ne samoupravnom odnosu (član 587. stav 2. ZUR-a)

1.8. Dozvoljenost intervencije po zaključenju glavne rasprave

Da li prvostepeni ili drugostepeni sud donosi odluku o prihvatanju ili odbijanju intervencije umešača u slučaju kada se mešanje prijavljuje nakon zaključenja glavne rasprave kod prvostepenog suda, do pravosnažnosti zajedno sa žalbom?

Prema članu 207. stavu 1. U vezi člana 206. stav 4. ZPP-a odluku o dozvoljenosti odnosno o odbijanju intervencije umešača donosi prvostepeni sud.

1.9. Tužba za utvrđenje.

Kada je tužilac protivno odredbi člana 187. stav 2. ZPP-a podneo tužbu za utvrđenje novčanog potraživanja koje je bilo dospelo u momentu podnošenja tužbe, a prvostepeni sud ne odbaci ovakvu tužbu, shodno odredbi člana 288. Stava 2. ZPP-a već donese meritornu odluku i usvoji tužbeni zahtev, da li je drugostepeni sud ovlašćen da u žalbom postupku uzima u obzir ovaj propust po službenoj dužnosti ili je dužan da, ako nema drugih razloga za ukidanje prvostepene odluke, meritorno odluči po žalbi?

Drugostepeni sud ne uzima u obzir propust prvostepenog suda po službenoj dužnosti, te je dužan potvrditi prvostepenu odluku ako nema drugih povreda postupka ili drugih razloga za ukidanje.

1.10. Dopunska presuda

MOže li drugostepeni sud doneti dopunsku presudu u smislu člana 339 – 341 ZPP-a ako nije odlučio o žalbi u celosti?

Iz odredbe čl. 339-341 ZPP-a proizilazi da dopunsku presudu može doneti samo prvostepeni sud. Međutim, i drugostepeni sud može dopunskom presudom odlučiti o delu pobijane prvostepene presude o kojem nije doneta odluka po žalbi.

1.11. Poziv na mešanje i prekid zastarelosti

Da li se intervencijsko dejstvo presude prema licu obaveštenom o parnici sa pozivom na mešanje proteže i na prekid zastarelosti potraživanja prema tom licu?

Obaveštenje o parnici trećeg lica je radnja kojom se prekida zastarelost prema tom licu shodno odredbi člana 211. ZPP-a u vezi sa članom 388. ZOO.

1.12. Pravni slednici i ugovorena mesna nadležnost

Da li ugovorena mesna nadležnost u smislu člana 70. ZPP-a obavezuje i univerzalne pravne sledbenike ugovornih stranaka?

Ugovorena mesna nadležnost iz člana 70 ZPP-a obavezuje i univerzalne pravne sledbenike ugovornih stranaka.

1.13. Izvršni postupak – verodostojna isprava

Kada sud nađe da se izvršenje nemože odrediti zato što priložena isprava nije verodostojna isprava iz člana 21. ZIP-a, da li može nastaviti parnični postupak ako je to zatraženo u predlogu za izvršenje tj. Da li se jednim podneskom mogu alternativno inicirati dva postupka – izvršni odnosno parnični?

Kada se ne odredi izvršenje na osnovu verodostojne isprave ne može se nastaviti parnični postupak iako je takav zahtev o predlogu postavljen, jer je nastavljanje parničnog postupka uslovljeno postojanjem prigovora protiv rešenja o izvršenju donetog na osnovu verodostojne isprave – član 55. ZIP-a.

1.14. Primena člana 214. ZIP-a

Kakav je odnos između člana 293. ZOO-a i člana 214. ZIP-a?

Kada dužnik ne ispuni svoju obavezu u roku koji mu je određen pravosnažnom odlukom, poverilac može tražiti izvršenje odluke u sudskom izvršnom postupku, ili će pozvati dužnika da obavezu ispuni u naknadnom, primerenom roku i izjaviti da neće primiti ispunjenje već će tražiti naknadu štete zbog neispunjenja.

Ako je poverilac koristio mogućnost predviđenu odredbom člana 293. stav 1. ZOO, on nemože više tražiti prinudno izvršenje pravosnažne odluke (član 293. stav 2. ZOO), jer se time odrekao prava da traži prinudno izvršenje. IZ toga sledi zaključak da posle podnošenja zahteva za prinudno izvršenje pravosnažne odluke poverilac nemože više koristiti pravo iz člana 293. stav 1. ZOO. No, to ne znači da u tom slučaju nemože više tražiti naknadu štete u slučaju da prinudno izvršenje nije bilo uspešno, saglasno odredbi člana 214. ZIP-a, ili po opštim pravilima o naknadi štete bez korištenja prava iz pomenute odredbe (član 218. ZIP-a).

1.15. Redovna likvidacija OOUR-a i ovlašćenje punomoćnika Radne organizacije

Kada prestaje ovlašćenje zastupnika odnosno punomoćnika radne organizacije u čijem sastavu su bile likvidirane osnovne organizacije?

Ukoliko dođe do likvidacije OOUR-a u Radnoj organizaciji, tada dolazi i do njenog prestanka. Samim tim i zastupnik odnosno punomoćnik radne organizacije gubi ovlašćenje za zastupanje i to danom nastupanja pravnih posledica otvaranja postupka redovne likvidacije nad poslednjim OOUR-om (čl. 438 i 439 ZUR-a u vezi sa članom 215. Zakona o sanaciji i prestanku organizacije udruženog rada).

1.16. Sanacioni postupak – pretpostavka za otvaranje stečajnog postupka

U članu 20. Zakona o sanaciji i prestanku organizacije udruženog rada predviđena je obaveza nadležne SDK-a, da izvesti nadležni organ društveno – političke zajednice, da nije otklonjena nelikvidnost u roku od 90 dana od dana nastanka. Ako nadležni organ društveno – političke zajednice u određenom roku ne podnese prijavu nadležnom sudu za pokretanje postupka otvaranja stečaja, tada će SDK-a bez odlaganja podneti prijavu nadležnom sudu za pokretanje stečajnog postupka u smislu člana 21. Stava 2. Istog Zakona.

Da li će predsednik stečajnog veća odbaciti predlog za pokretanje stečajnog postupka, podnetog u smislu člana 21. Stav2. Primenom člana 131. Zakona o sanaciji, pošto nije vođen postupak sanacije a postupak za otkaljanje uzroka nelikvidnosti spada u predstanacioni postupak?

Predsednik stečajnog veća neće odbaciti predlog za pokretanje stečajnog postupka, već će pokrenuti postupak za ostvaranje stečaja, jer je odredbom člana 6. Pomenutog zakona predviđena mogućnost da se pokrene postupak za otvaranje stečaja i ako se ne preduzmu mere sanacije, a dužnik nije u mogućnosti da trajnije ispunjava obaveze koje se podmiruju iz njegovog dohotka.

1.17. Prodaja osnovnih sredstava – mišljenje odbora poverilaca

Da li pri prodaji osnovnih sredstava stečajnog dužnika na drugi način, shodno članu 217. Stavu 2. Zakona o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada treba da se dobije

saglasnost svih poverilaca ili ovo mišljenje može da da odbor poverilaca u smislu člana 127. Tačke 5. Zakona o sanaciji i prestanku organizacije udruženog rada?

Ovakvo mišljenje može dati punovažno i odbor poverilaca.

1.18. Stečaj nad inostranim pravnim licem

Kakav je uticaj otvaranja stečajnog postupka nad tuženikom koji je inostrano pravno lice, na parnični postupak pred jugoslovenskim sudom čija je mesna nadležnost zasnovana na členu 58. ZPP-a?

U sporovima o imovinsko – pravnim zahtevima između domaće organizacije kao tužioca i inostranog pravnog lica kao tuženika po članu 54.s tav 1. Zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisama drugih zemalja u određenim odnosima (“Službeni list SFRJ”, broj 43/82), nadležni sud za odlučivanje je jugoslovenski sud ako se na teritoriji SFRJ nalazi imovina tuženog ili predmet koji se tužbom traži. Mesna nadležnost za odlučivanje u ovim sporovima određuje se po članu 58. Stavu 1. ZPP, iako je nad inostranim pravnim licem otvoren stečajni postupak. Otvaranje stečajnog postupka nad tuženikom – inostranim pravnim licem ima za tuženika određene materijalno – pravne posledice – ograničenje poslovne sposobnosti, a da li je ova posledica nastala, jugoslovenski sud utvrđuje na osnovu člana 79. stav 4. Pomenutog kolizionog zakona. U slučaju utvrđivanja posledice ograničenja poslovne sposobnosti, a time i parnične sposobnosti tuženog, to će prouzrokovati prekid parničnog postupka po sili zakona (član 212. Tačka 4.. ZPP). Sa izloženog primena člana 63. ZPP-a za određivanje mesne nadležnosti suda u slučajevima kada jugoslovensko lice podnese kod jugoslovenskog suda tužbu protiv tuđeg pravnog lica u stečaju, nije moguća.

1.19. Redovna likvidacija i postupak potužbi

Da li će sud odbaciti tužbu kada je u vreme podnošenja tužbe nad tuženom stranom već otvoren postupak redovne likvidacije?

Pravne posledice otvaranja postupka redovne likvidacije nastaju od dana objavljivanja oglasa u “Službenom listu SFRJ”. Zbog toga će sud tužbu podnesenu protiv tužene strana nad kojom je bio već otvoren postupak redovne likvidacije odbaciti, ukoliko je bila podneta posle objavljivanja oglasa u “Službenom listu SFRJ” (član 242. stav 1. Član 243. stav 2. I član 246. Zakona o sanaciji i prestanku organizacije udruženog rada).

Okolnost što poverilac svoje potraživanje nije prijavio u postupku redovne likvidacije nije prepreka za podnošenje zahteva za izmirenje potraživanja posle zaključenog postupka redovne likvidacije na način koji predviđa član 250. Zakona o sanaciji i prestanku organizacije udruženog rada.

1.20. Organizacija udruženog rada u osnivanju i stečaj

Da li je moguće otvoriti postupak stečaja i redovne likvidacije nad radnom organizacijom u osnivanju?

Radna organizacija u osnivanju utvrđuje gubitak u poslovanju saglasno odredbi člana 104. Stv 5. Zakona o ukupnom prihodu i dohotku (“Službeni list SFRJ”, broj 72/86).

Ovako utvrđeni gubitak saglasno članu 104. stav 6. Pokrivaju osnivači, pod uslovom i na način utvrđenim aktom o osnivanju i osnivaču, te se nad istom ne sprovodi postupak stečaja već samo redovne likvidacije.

2. MATERIJALNO PRAVO

2.1. Priznanje glavnog duga i zatezna kamata

Da li se plaćanjem glavnog duga priznaje i pravo na zateznu kamatu i time prekida zastarelost u pogledu zatezne kamate?

Plaćanjem glavnog duga ne priznaje se potraživanje kamate, pa se tim plaćanjem ne prekida zastarelost potraživanja zatezних kamata (član 387. St.1. i 2. ZOO).

2.2. Solidarni dužnici i različita stopa zatezne kamate

Ako dužnik privredne delatnosti i neprivredne delatnosti solidarno odgovaraju za dug iz ugovora u privredi koji je isplaćen u docnji, po kojoj kamatnoj stopi će se obračunavati zatezna kamata za dužnika neprivredne delatnosti (da li po stopi iz člana 277. stav 1. Ili člana 277. stav 2. ZOO)?

Dužnik neprivredne delatnosti odgovara kao solidarni obveznik za takvu obavezu i zateznu kamatu plaća po članu 277. stav 2. ZOO-a, a kada ispuni ovu obavezu ima pravo zahtevati od sadužnika da mu naknadi deo obaveze koji pada na njega (član 423. ZOO-a).

2.3. Sniženje kamatne stope u izvršnom postupku

Ako je u toku parničnog postupka došlo do sniženja stope zatezne kamate a sud je u parničnom postupku dosudio tužiocu višu stopu zatezne kamate nego što je to predviđeno Odlukom o visini stope zatezne kamate, može li dužnik u izvršnom postupku prigovorom zahtevati sniženje kamatne stope ako je ovakav prigovor mogao iznositi u parničnom postupku?

Dužnik ne može u izvršnom postupku stavljati prigovor na rešenje o izvršenju ako je ovaj prigovor mogao iznositi u parničnom postupku (član 50. stav 1. Tačka 8. Zakona o izvršnom postupku).

Odredbe člana 50. stav 1. Tačka 8. Predviđa da dužnik može staviti prigovor protiv rešenja o izvršenju samo ako je potraživanje prestalo na osnovu činjenice koja je nastupila posle izvršnosti odluke a što ovde nije slučaj.

2.4. Povišenje stope zatezne kamate

Kako treba da postupa sud kada je do povišenja stope zatezne kamate došlo:

- a) u prvostepenom postupku,
- b) u žalbenom postupku,
- c) po pravosnažnosti sudske odluke?

- a) Ako je do povišenja stope zatezne kamate došlo u prvostepenom postupku, sud će dosuditi zateznu kamatu po važećim propisima samo ako je tužilac u postupku povećao zahtev za zateznu kamatu.

Sud će dosuditi višu stopu zatezne kamate na traženje tužioca, iako se tuženi protivio ovom povišenju (preinačenju tužbe).

- b) Ako tužilac u žalbi traži povišenje stope zatezne kamate koje je nastupilo po donošenju prvostepene presude, to ima karakter preinačenja tužbe a isto se može zahtevati samo do zaključenja glavne rasprave, te se ova kamata može tražiti novom tužbom, pa žalbu treba odbaciti.
- c) Kada po pravosnažnosti odluke dođe do povišenja stope zatezne kamate, tada su ne može u izvršnom postupku dozvoliti izvršenje za višu kamatnu stopu od one određene propisom, ali poverilac može novom tužbom tražiti razliku u stopi zatezne kamate koja mu nije u prethodnoj parnici dosuđena.

2.5. Sniženje stope zatezne kamate

Kako treba da postupa sud kada je do sniženja kamatne stope došlo:

- a) u prvostepenom postupku,
 - b) u žalbenom postupku,
 - c) posle pravosnažnosti odluke odnosno u izvršnom postupku?
- a) U toku prvostepenog postupka sud po službenoj dužnosti pazi da li se zahtev tužioca za kamatu kreće u granicama dozvoljenog tj. Da li je u skladu sa važećom stopom zatezne kamate. Ako je zahtev viši odbiće ga za višak tražene kamate, tj. Uskladiti sa važećim propisom.
 - b) Ako do sniženja stope zatezne kamate dođe u žalbenom postupku, sud će žalbu uvažiti i preinačiti prvostepenu presudu odnosno uskladiti stopu zatezne kamate sa važećim propisom.
 - c) Ako stranka posle pravosnažnosti odluke stavi zahtev za sniženje stope zatezne kamate u izvršnom postupku, pošto je ista smanjena po pravosnažnosti sudske odluke, tada treba primeniti odredbu člana 50. Stava 1. Tačke 8. ZIP-a i dozvoliti samo izvršenje u skladu sa važećom stopom zatezne kamate.

2.6. Zatezna kamata –Zajednica osiguranja

Od kog momenta zajednica osiguranja, koja je platila naknadu po osnovu kasko osiguranja, stiče pravo na zateznu kamatu na isplaćeni iznos protiv zajednice osiguranja čiji je osiguranik prouzrokovao štetu?

Zatezna kamata teče od dana isplate naknade, jer je isplatilac naknade u smislu člana 939. Stava 1. ZOO-a stupio u prava svoga osiguranika do iznosa isplaćene naknade (član 303. ZOO).

2.7. zatezna kamata na devize

Po kojoj stopi se obračunava zatezna kamata na potraživanja stranih poverilaca izražena u devizama, koja potiču iz ugovora u privredi, kada su dužnici domaća društveno- pravna lica, ukoliko se u sporu primjenjuje domaće pravo?

Zatezna kamata se obračunava po stopi utvrđenoj međubankarskim sporazumom za područje SFRJ, na štedne uloge po viđenju, odgovarajuće strane valute.

N a p o m e n a:

Prihvaćeni odgovor predstavlja izmenu dosadašnjeg stava zauzetog po istom pitanju, gde se stopa zatezne kamate na devizna sredstva obračunava u iznosu od 8% godišnje.

2.8. Naknada štete iz ugovora o osiguranju i zatezna kamata

Da li na potraživanje naknade štete iz ugovora o osiguranju poverilac ima pravo na zateznu kamatu od dana kada je šteta pričinjena ili od dana određenog u odredbama člana 919. St. 1. I 2. ZOO-a?

Zateznu kamatu treba dosuđivati uz primenu odredbe člana 919. St. 1. I 2. ZOO, jer je ova odredba specijalna i odnosi se isključivo na odnose iz ugovora o osiguranju. Time se ne dira u pravo oštećenog da od štetnika traži zateznu kamatu od dana nastanka štete.

2.9. Plaćanje putem interne banke

Ako je interna banka u skladu sa članom 27. stav 1 tačka 6. Zakona o osnovama bankarskog i kreditnog sistema (" Službeni list SFRJ", br. 70/85, 9/86, 34/86, i 72/86) izdala menicu u svoje ime a za račun članice – organizacije udruženog rada za naplatu duga iz dažničko – poverilačkog odnosa između tužioca kao poverioca i članice banke kao dužnika, da li je interna banka pasivno legitimisana u sporu za naplatu glavnog duga ako nije podneta mehanička tužba već redovna tužba?

Interna banka nije pasivno legitimisana, pošto ona nije dužnik već je to njena članica – organizacija udruženog rada koja je sa poveriocem bila u neposrednom dužničko – poverilačkom odnosu.

2.10. Interna banka – zatezna kamata

Da li je interna banka pasivno legitimisana u sporu za naplatu zatezne kamate za dug po menici koju je ona izdala u svoje ime a za račun članice, ako u mehaničkom iznosu nije obračunata zatezna kamata?

Interna banka, koja je u svoje ime a za račun članice izdala menicu za naplatu duga članice banke, nije pasivno legitimisana u sporu za naplatu kamate. Ona je samo dužna platiti dug iz menice. (menični dug), a ne i zateznu kamatu.

2.11. Interna banka – pasivna legitimacija

Da li je interna banka obavezna platiti glavni dug organizaciji udruženog rada – članice iz osnovnog posla, a ko je za isti u svoje ime a za račun članice izdala menicu koja u roku nije naplaćena a nije ni protestovana?

Interna banka nije obavezna platiti dug članice, jer se menična obaveza ugasila, pa ostaje da se dug namiri samo od neposrednog dužnika – članice interne banke koja je sa poveriocem bila u neposrednom dužničko – poverilačkom odnosu, ukoliko se zahtev ne zasniva na odredbi člana 85. Zakona o menici, po osnovu neosnovanog obogaćenja.

2.12. Avans – zatezna kamata

Da li naručilac građevinskih radova koji ne plati avans u roku dužuje zatezne kamate od docnje do isplate avansa?

Ako naručilac građevinskih radova ne uplati avans u roku koji je utvrđen ugovorom o građenju dužuje zatezne kamate od padanja u docnju do isplate ali se iznos zatezne kamate uračunava u razliku u ceni na koju izvođač ima pravo po ugovoru odnosno po zakonu, ako je ona izazvana zakašnjenjem uplate avansa.

2.13. Izgubljena menica i poverilačka docnja

Kada je imalac menice propustio da na dan dospelosti menice, izdate kao sredstvo obezbeđenja plaćanja, istu podnese na naplatu, pošto je izgubljena, uništena ili je propušten rok za naplatu pa je zbog toga pao u poverilačku docnju u smislu člana 326. Stava 2. ZOO, da li i kada poverilačka docnja prestaje preduzimanjem neke radnje imaoca menice i koje (pozivanjem dužnika da isplati dug, pokretanjem spora ili izdejstvovanjem rešenja o amortizaciji menice)?

Poverilačka docnja prestaje, a dužnik pada u docnju po proteku primernog roka od 15 dana od dana kada ga poverilac pozove da dug plati (čl. 324. i 326. ZOO).

2.14. Uslovljavanje plaćanja avansa pri prodaji robe

Ako prodavac uslovi plaćanje avansa pri prodaji robe pa ne dođe do realizacije ugovora zbog nemogućnosti isporuke robe, da li je u takvom slučaju prodavac dužan kupcu platiti kamatu na iznos plaćen unapred i po kojoj stopi?

Prodavac je dužan platiti kamatu po stopi iz člana 277. Stava 1. ZOO u vezi sa članom 137. Stavom 1. I članom 214. ZOO.

2.15. Naplativost potraživanja podizvođača ako je posao obavljen u inostranstvu (član 133. ZOO-a)

Da li se menja odnos između izvođača i proizvođača, kada je nakon zaključenja njihovog ugovora došlo do zaključenja međudržavnog ugovora kojim se menjaju rokovi i način naplate potraživanja glavnog izvođača od inostranog investitora?

Ako je međudržavni ugovorom promenjen način i vreme naplate potraživanja glavnog izvođača od inostranog investitora, a stranke o tome ne postignu saglasnost, niti su u mogućnosti da odustanu od ugovora jer su radovi završeni onda takav međudržavni ugovor ima uticaj na odnos glavnog izvođača i podizvođača jer je došlo do nepredviđenih promena okolnosti koje utiču na mogućnost izvršenja obaveza glavnog izvođača prema podizvođaču u zemlji.

2.16. Zastarelost potraživanja

U kom roku zastareva potraživanje naknada štete prouzrokovane povredom obaveze iz ugovora o prometu robe i usluga zaključenog između društvenih pravnih lica?

Potraživanje naknade štete prouzrokovane povredom obaveza iz ugovora o prometu robe i usluga, zaključenim između društvenih pravnih lica, zastareva u roku od tri godine od nastanka štete (član 376. stav 3. U vezi sa članom 374. ZOO-a).

2.17. Prošireni tužbeni zahtev – zastarelost

Kojim momentom nastaje prekid zastarelosti potraživanja prema dužniku na koga je proširen tužbeni zahtev u toku parnice?

Danom podnošenja tužbe protiv prvotuzenog prekida se zastarelost potraživanja i u odnosu na dužnika prema kojima je proširena tužba uz njegov pristanak (člana 196. stav 3. ZPP).

2.18. Drumski prevoz – obaveza plaćanja prevoznine

Kada je u tovarnom listu kao platilac prevoza označeno treće lice, da li s ozbirom na naredbu člana 670 stav 1. ZOO prijemom robe i tovarnog lista za primaoca nastaje obaveza plaćanja cene prevoza?

Prijemom robe i potpisom tovarnog lista primalac nije u obavezi da plati cenu prevoza ako je u tovarnom listu označeno da prevoz plaća treće lice.

2.19. Naknada štete iz osiguranja

Da li propisano ograničenje odgovornosti za štetu iz odluke o određivanju iznosa na koji se mora ugovoriti osiguranje od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima pri upotrebi motornog vozila (“Službeni list SFRJ”, broj 25/76, 39/83 i 49/86) primenjuje prema vremenu nastanka štete ili prema visini ograničenja koje je važilo u vreme donošenja odluke (član 189. stav 2. ZOO)?

U odnosu na ograničenje odgovornosti za štetu primenjuje se propis koji je važio u vreme nastanka štete.

2.20. Šteta u prevozu robe željeznicom

Ako zajednica osiguranja isplati svom osiguraniku (pošiljaocu robe) iznos štete do koje je došlo u prevozu robe železnicom da li od dana iskupa tovarnog lista i prijema robe od strane primaoca prema odredbi člana 939. ZOO ima pravo da od železnice traži regres isplaćenog iznosa. Ovo zbog toga što prema odredbi člana 78. Stava 1. Tačka 2. Zakona o ugovorima u prevozu u železničkom saobraćaju od dana iskupa tovarnog lista i prijema robe imalac prava je postao primalac, pa samo on ili njegov osiguravač može potraživati štetu od železnice?

Zajednica osiguranja nema pravo na regres isplaćenog iznosa od železnice, jer to pravo nema ni pošiljalac. Pravo je prešlo na primaoca pa bi samo on ili njegov osiguravač imali pravo na odštetni zahtev prema železnici, osim ako to pravo nije preneto na pošiljaoca.

2.21. Drumski prevoz

Kada je u tovarnom listu kao pošiljalac označeno lice od koga je prevozilac u drumskom saobraćaju faktički preuzeo robu po nalogu naručioca prevoza, koji je zaključio ugovor o prevozu te robe i po čijem je nalogu prevozilac preuzeo robu radi prevoza, da li će lice označeno u tovarnom listu kao pošiljalac biti u obavezi da plati naknadu za prevoz.?

Neće, jer ugovorna strana – pošiljalac je lice koje je zaključilo ugovor o prevozu robe u drumskom saobraćaju a ne greškom označeno lice kao pošiljalac u tovarnom listu – član 656. ZOO.

2.22. Prevoz deviza i ugovorna kazna

Sporazumom o izvršavanju naloga za prenos deviza između banaka, predviđeno je plaćanje ugovorne kazne za slučaj nepridržavanja roka za prenos deviza, prema odluci o načinu vršenja platnog prometa sa inostranstvom. Da li takva odredba o ugovornoj kazni može da proizvodi pravno dejstvo?

Takav sporazum treba ceniti kao sporazum kojim je određen rok u kome ima da se izvrši ispunjenje propisane obaveze i sankcije za slučaj njenog neblagovremenog ispunjenja. Prema

ovom stanovištu može se uzeti da se radi o ugovornoj kazni jer je u pitanju pravni odnos koji je za svoj neposredni predmet ima izvršenje određene radnje – prenos deviza, koje u unutrašnjem prometu nisu novac, pa odredba o ugovornoj kazni može da proizvodi pravno dejstvo. Nepostupanje u tom roku dovodi do padanja u docnju i primene odredbi o ugovornoj kazni.

2.23. Odgovornost za obaveze nastale u vezi sa delatnošću osnovne organizacije

Da li osnovna organizacija odgovara za obaveze druge osnovne organizacije u sastavu iste radne organizacije, ako imaju samo upravnim sporazumom utvrđenu međusobnu odgovornost, kad se ne radi o obavezama iz delatnosti, već o obavezama u vezi sa delatnosti osnovne organizacije koja je obavezu stvorila?

Osnovna organizacija odgovara za obaveze druge osnovne organizacije nastale u obavljanju osnovne i sporedne delatnosti, kao i za obaveze nastale u vezi te delatnosti ako imaju u samoupravnom sporazumu o udruživanju u radnu organizaciju predviđenu međusobnu odgovornost za obaveze (čl. 255, 262. I 272. stav 1. ZUR-a).

REGISTAR PROPISA ZA GRAĐANSKO I PRIVREDNO PRAVO

Savezni propisi.

- Zakon o udruženom radu (“SLužbeni list SFRJ”, broj 53/76 i 57/83)
- Zakon o osnovnim svojiskima – pravnim odnosima (“SLužbeni list SFRJ”, broj 6/80)
- Zakon o obligacionim odnosima (“SLužbeni list SFRJ”, broj 29/78 i 39/85)
- Zakon o zaštiti pronalazaka, tehničkih unapređenja i znakova razlikovanja (“SLužbeni list SFRJ”, broj 34/81)
- Zakon o deviznom poslovanju (“SLužbeni list SFRJ”, broj 66/85 i 71/86)
- Zakon o novčanom sistemu (“SLužbeni list SFRJ”, broj 49/6, 61/82 i 71/86)
- Zakon o obezbjeđivanju plaćanja između korisnika društvenih sredstava (“SLužbeni list SFRJ”, broj 60/75 i 34/86)
- Zakon o službi u oružanim snagama (“SLužbeni list SFRJ”, broj 7/85)
- Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica (“SLužbeni list SFRJ”, broj 24/76)
- Zakon o poštanskim, telegrafskim i telefonskim uslugama (“SLužbeni list SFRJ”, broj 24/74 raniji- “SLužbeni list SFRJ”, broj 2/86 – sadašnji)
- Zakon o oporezivanju proizvoda i usluga u prometu (“SLužbeni list SFRJ”, broj 33/72 do 11/86 – prečišćeni tekst u Službenom listu SFRJ br. 43/83)
- Zakon o prometu zemljišta i zgrada – raniji (“SLužbeni list SFRJ”, broj 43/65 – prečišćeni tekst)
- Osnovni zakon o usvajanju, (“SLužbeni list FNRJ”, broj 30/47 i 24/52, “SLužbeni list SFRJ”, broj 10/65)
- Zakon o stambenim odnosima – raniji (“SLužbeni list SFRJ”, broj 11/66 – prečišćeni tekst)
- Zakon o parničnom postupku (“SLužbeni list SFRJ”, broj 4/77 do 58/84)
- Zakon o izvršnom postupku (“SLužbeni list SFRJ”, broj 20/78 i 6/82)
- Zakon o krivičnom postupku (“SLužbeni list SFRJ”, broj 26/86 – prečišćeni tekst)
- Zakon o opštem upravnom postupku (“SLužbeni list SFRJ”, broj 47/86 – prečišćeni tekst)
- Pravilnik o naknadama za javnoizvođenje i saopštavanje javnosti muzičkih djela (“SLužbeni list SFRJ”, broj 19/71 i 46/75)
- Pravilnik o primeni poreskih stopa i o načinu vođenja evidencije, obračunavanja i plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga (“SLužbeni list SFRJ”, broj 21/80 do 12/84 – raniji i “SLužbeni list SFRJ”, broj 31/85, 42/85 i 8/86 – sadašnji)

Republički propisi:

Zakon o prostornom uređenju ("SLužbeni list SR BIH", broj 9/87 - prečišćeni tekst)
Zakon o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini – raniji ("SLužbeni list SR BIH", broj 13/74)
Zakon o građevinskom zemljištu ("SLužbeni list SR BIH", broj 34/86)
Zakon o prometu nepokretnosti ("SLužbeni list SR BIH", broj 38/78)
Zakon o zakupu poslovnih zgrada i poslovnih prostorija ("SLužbeni list SR BIH", broj 33/77 i 12/87)
Zakon o eksproprijaciji ("SLužbeni list SR BIH", broj 12/87 - prečišćeni tekst)
Zakon o stambenim odnosima ("SLužbeni list SR BIH", broj 14/84 i 12/87)
Zakon o lovstvu ("SLužbeni list SR BIH", broj 7/77 i 12/87)
Zakon o slatkovodnom ribarstvu ("SLužbeni list SR BIH", broj 35/79)
Zakon o informisanju – raniji ("SLužbeni list SR BIH", broj 34/77)
Zakon o javnom informisanju – sadašnji ("SLužbeni list SR BIH", broj 28/86)
Zakon o premjeru i katastru nekretnina ("SLužbeni list SR BIH", broj 22/84)
Zakon o zdravstvenoj zaštiti – raniji ("SLužbeni list SR BIH", broj 17/80, 22/81 i 16/84 – sadašnji "SLužbeni list SR BIH", broj 18/86)
Porodični zakon ("SLužbeni list SR BIH", broj 21/79)
Zakon o nasljeđivanju ("SLužbeni list SR BIH", broj 7/80)
Zakon o državnoj upravi ("SLužbeni list SR BIH", broj 38/78 do 12/87)
Zakon o redovnim sudovima ("SLužbeni list SR BIH", broj 19/86)
Zakon o sudovima udruženog rada ("SLužbeni list SR BIH", broj 14/80)
Pravilnik o odštetnom cjenovniku za štetu pričinjenu ribljem fondu ("SLužbeni list SR BIH", broj 19/84).